

Universitätsbibliothek Paderborn

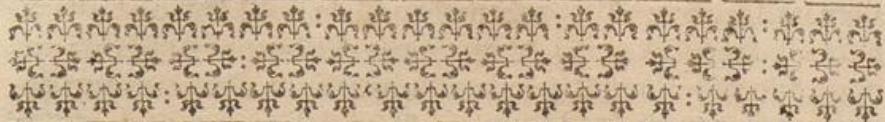
**Caroli-Avgvsti Salesii Tvliani Doctoris Theologi,
Praepositi, Canonici, Vicarii Generalis Et Officialis
Ecclesiae Gebennensis: De Vita Et Rebvs Gestis Servi Dei**

Sales, Charles Auguste de

Lvgdvni, 1634

Liber Qvartvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-9634

DE VITA ET REBUS GESTIS, SERVI DEI.

*Eximiae Sanctitatis Viri FRANCISCI SALESII Episcopi
& Principis Gebennensis.*

L I B E R Q U A R T V S.

DVM hæc aguntur Salesius ab Exilibus nonnullis qui Nidunum recesserant Brottyaco in primis litteras acceptit. Ærumnosorum misertus, sp̄eque conuersionis inductus non dubitauit ad Ducem accedere, ut liberi pro iis committatus diploma obtineret. Dux Salesij rationibus inclinatus deum annuit, eoque pacto, Brottyacus, Iolyus, & Prezius redierunt. Brottyacus quidem primus accepti beneficij gratias acturus accessit ad Salesium, qui cùm ei inter varios de religione sermones librū Theodori Bezæ, quē in Iosue confecit, aperuisset, ostendissetque Praefationem in qua vir imprudens impudensque Ioanni Caluino ait summam à Deo gloriam deberi, quod primū cœnæ modum primus inuenierit, adhibitis adhæc solidissimis argumentis, stupentes mirum in modum mouit. Brottyacus tamen ne quid leuiter ut putabat hac in re ageret, rectâ Gèneuam profectus est, ac Fayano Ministro cùm Bezanum dictum ostendisset, ille statim erubuit. Errasse Bezam fassus est. Curauit non mora librum supprimi, & in Ecclesia Romana saluari homines posse dixit. Pluribus sanè aliunde moto opus non erat. Quare Tononum reuersus cum duobus sociis ad Salesium rediit. Iunctique in eius manibus abiurata hæresi religionis Catholicæ professionem emiserunt ac postea Serenissimo Duci fuerunt acceptissimi. Posthæc cùm necessaria omnia ad Religionis Catholicæ conseruationem amplificationemque Salesius excoxitasset, tādem quindecim articulos pridie Idus Nouembbris Tononi

*Franciscus
intercedit
pro exili-
bus apud
Ducem.*

*Beza im-
prudentia.*

*Brottya-
eus, Iolyus
& Prezius
hæresim
abiurant.*

noni obtulit Duci. Primiò. Sit suæ Celsitudinis placitum decernere, vt omnes Caballiani & Terniacenses incolæ secundùm Religionem Catholicam, Apostolicam & Romanam viuant, dādo iis qui contrariam profitentur competens temporis spatiū, vel ad Catholicam amplectendam, vel ad excedendum è Provincia, cum permissione eorum bona Catholicis vendendi pendente tali tempore, quo elapsō censeantur adiudicata fisco, & in eorum personas secundùm ius agatur. Responsum est ad hunc primum. Habetur edictum ad prætensam Religionem siue generaliter, siue peculiariter interdicendam, quod intra septem aut octo dies promulgari poterit. Qua de re Prætori primario cura datur. Prohibemus verò quibuscunque hominibus cuiuscunque conditionis sint, ne extra Ditiones nostras abeant, vel sua bona transferant aut transferri current, directè vel indirectè sub pœna commissi tam in corporibus quam in bonis, pariterque absentiis præcipimus vt intrà dies octo redeant. Secundò. Vt nemini permisum sit noua dogmata proferre, vel de fide disputare, nisi coram Catholicis Theologis, aut alijs Ecclesiasticis viris : instructionis ergo dumtaxat, sub pœna quam sua Celsitudo ex placito suo statuet. Itēmque vt nemo audeat à diuinis officiis aliisve Catholicis exercitiis quempiam arcere, impedire, vel auertere. Responsum est ad hunc secundum. Quod spectat ad primū caput respondetur vt in præcedenti articulo. Quod verò ad aliud, sua Celsitudo imperat sui munericis administris, vti arcentes, impedientes vel auertentes seuerè & ad exemplum castigent. Tertiò. Vt omnes Caballium & Terniacum incolentes, festos dies, ieiunia, vigilias, Quadragesimam, & alia Ecclesiæ mandata obseruent, intersintque Processionibus sub pœnis ex suæ Celsitudinis placito. Responsum est ad hunc tertium. Sua Celsitudo bonum esse iudicat, vt Reuerendissimus Episcopus Gebennensis, tum quod ad hoc cum quod ad alia, ad Diuinū famulatū spectatia, Politicam Ecclesiasticam & correctionem morū edicta, statuta, mandata, quæ sibi necessaria videbuntur, edat & promulget. Quæ vt sonabunt ab omnibus obseruari vult, intendit, & iubet, præcipitque suis Administris vti ea obseruari current. Et quandoquidem nonnulla sunt peccata ad quæ Iustitia non aduertit, veluti rixæ, inimicitiae, concubinatus, ebrietates, & his similia delicta, sua Celsitudo vult stabilitum iri Magistratum morum, qui ex

*Franciscus
quindiu im
articulos
Duci for-
rigit.*

*Vt nemo
noua dog-
mata pro-
ferat.*

*Vt omnes
Præcepta
Ecclesiæ
obseruent,*

personis Ecclesiasticis ut plurimum constet, & cui semper vel Gubernator, vel Praetor Primarius vel Procurator fisci vel aliquis ex Consulibus intersit; habeatque hic Magistratus incarcerandi, mulctam pecuniariam usque ad sexaginta asses, & alias salutares poenitentias imponendi potestatem.

Censores &
Custodes
sum in ur-
be cum
ruri.

Ut nemo
libros ha-
reticorum
legat.

Ut omnes
sacris offi-
cios inter-
ficiantur.

Ut nemo
dilectio divina
peragatur
choras
ducatur.

Quamobrem constituentur Censores, & Custodes tum in urbe cum ruri, sientque omnia prout necessarium videbitur ad pietatis incrementum mortuumque reformationem, absque litis auctorum vel appellationis formulis, cum haec non nisi sint ad continendos in pietate Christiana homines. Quartò. Ut prohibeatur quibuscumque personis ne libros Hæreticos, vel aliter damnatos legant aut teneant, precipiatque iam habentibus ut eos intra mensem ad constitutos à Reuerendissimo Gebennensi Praefule deferant. Quo elapsa mense iidem Constituti priuatim inquirere per domos Ecclesiasticis censuris, aliisque à iure statutis poenis in reum agere, assistentibus etiamnum publicorum munerum Praefectis quo efficaciter agatur, oppositionibus & appellationibus quibuscumque non obstantibus possint. Responsum est ad hunc quartum. Sunt in hac rem edicta à Sua Celsitudine, quæ promulgabuntur, sed & nouum fiet, quo prohibebitur ne quis libros huiusmodi habeat vel vēdat, sub graui mulcta. Quintò. Ut festis diebus omnes Diuinis intersint officiis, Maiori Missæ, Vesperis, Concionis, Supplicationibus, & ad id à locorum publicis Administris sub poena quam infliget Sua Celsitudo cogantur. Responsum est ad hunc Quintum. Quod ad Catholicos Sua Celsitudo concedit: Quod verò ad eos qui nondum Catholicæ facti sunt, Sua Celsitudo vult & imperat, ad vitandum Atheismum, ut omnes utriusque sexus homines Catholicis Concionibus intersint, iubetque id circò publicis sui muneras Praefectis, ut in eam maximè curam incumbat. Itemque ut omnes Patres, Matres ac familiarū Rectores, liberos ad Catechismum mittant, prohibens ne quis aliò quam in Ecclesiam Catholicam pueros baptizandos portet, eosve instrui curet seu alibi matrimonia celebret. Sub suæ indignationis & pecuniariæ ad arbitrium mulctæ poena. Sextò. Ut nemini permisum sit dum diuina peraguntur, in Cauponis permanere, choræas ducere, officinas aperire diebus festis, sub poenis in Edictis Sua Celsitudinis contentis. Responsum est ad hunc sextum. Sua Celsitudo concedit, vultque siue in urbe, siue ruri idoneos Censores & Visitato

Visitatores Constitui, qui posteà delinquentes ad Magistratum deferent, poterítque iis aliqua mulctæ particula applicari. Septimò. Vt Patres Matrésque familias filios suos, filias, seruos, ancillas, aliósque domesticos ad Cathechismum audiendum in Ecclesiam mittant. Quamobrem creabuntur in Vrbibus, & Pagis Decuriones varij, qui Catalogum confiant, absentésque Spiritalibus Patribus accusent, vt postmodum in cōtumaces iis pœnis quas Sua Celsitudo statuet animaduertatur. Responsum est ad hunc septimum. Sua Celsitudo concedit vultque specialiter, vt ij qui nondum Catholici sunt sub hoc Catalogo comprehendantur, punianturque delinquentes. Octauò. Vt Edictum priuationis omnium munerum publicorum in obstinatos prout sonat obseruetur, cum declaratione, tales sua munera per interpositas personas exercere non posse, minúsque participes fieri, sub pœna editi pro iis qui huiusmodi Hæreticos sibi sociabunt. Responsum est ad hunc Octauum. Disertum est Suæ Celsitudinis intētum. Quare Primario Prætori & Procuratori fiscali iubet vti peculariter iis quibus opus erit inhibeant, ne quis modò directè vel indirectè, donec in prætenſa religione remanebunt, in publica officia & munera fese ingerant. Nonò. Vt placeat Suæ Celsitudini constituere Commiſſarios qui diligenter cōtra eos inquirant, qui Ecclesiæ & Curionum domos destruxerunt, lateres vēdiderunt, emerunt, detulerunt, ac ligna, lapides altarium, Fōtium Baptismalium, & Aquæ lustralis, vt præter statutas à iure pœnas cogātur ij suis sumptibus Ecclesiæ & Curionis domos restruere, necessariisque instruere ornamentis. Responsum est ad hunc nonum. Sua Celsitudo constituit Primarium Caballij Prætorē, imperatque Procuratori Fiscali vti omnino in eam curam incubat. Decimò. Vt ij qui bona Ecclesiæ possident cogantur ea remittere. Scilicet Ecclesiæ Parœcialium Reuerendissimo Episcopo Gebennensi, siue ab eo Constitutis, reliquarum verò apud eum quem Sua Celsitudo volet. Responsum est ad hunc Decimum. Concessum est. Undecimò. Vt ij qui chartas, libros, aliáue instrumenta ad Ecclesiæ & earum redditus spectantia habent, remittant ea intra mensem apud eum quem Suæ Celsitudini placebit constituere, vt posteà prout ad vnumquémque pertinebunt, distribuantur. Responsum est ad hunc undecimum. Iura & Tabulæ Ecclesiæ apud Angeillanum à sua Celsitudine

*Vt omnes
Cathechi-
mum au-
diant.*

*Vt obserue-
tur edictū
de priua-
tione mu-
nerum.*

*Vt consti-
tuantur
Commissa-
rii pro Ec-
clesiæ.*

*Vt Ecclæ
bona resti-
tuantur.*

Oeconomum constitutum, & Procuratorem fiscalem, qui prescriptionem de omnibus facient remittentur, & ad id cogentur omnes quicunque ea habuerint, non obstantibus oppositionibus aut appellationibus quibusvis. Duodecimo. Placeat Sua Celsitudini abusum tollere qui circa Eleemosynarum grana pauperibus rusticis destinata, & in conductionibus reseruata committitur, ut sicut expedit insumentur, & hoc modo eâ de re conceptâ declarationem edere, constituendo Commissarios, qui Redemptorum rationes audiant, imperareque Senatui ut eos cogat ad restitutionem rationemque reddendam, qui hæc grana perceperint, iuxta id quod à Reuerendissimo Gebennensi Episcopo statuetur. Responsum est ad hunc duo decimum. Reddentur de iis Eleemosynarum frumentis rationes tertio quouis mense coram Reuerendissimo Gebennensi Episcopo, siue eius Officiali & Primario Prætore aut Procuratore fiscali, vocatis duobus Tononensis Vrbis Consulibus. Cui Primario Prætori iubetur ut quidquid ab ipso Episcopo tam circa Eleemosynarum distributionem quam redditionem rationum statutum & decretum fuerit, nulla obstante oppositione vel appellatione faciat obseruari. Decimotertio. Ut Campanæ, quæ in Allingiana sunt arce Ecclesiis ad quas pertinent restituantur. Metallum verò Campanarum Tononesium, Filiacensium, aliarumque Ecclesiarum apud Reuerendissimum Episcopum seu ab eo constitutos remittatur, ut secundum quod sibi videbitur ad alias aliquandas campanas impendatur, & hoc intra dies quindecim. Responsum est ad hunc decimumtertium. Sua Celsitudo concedit & iubet Lamberto ut id faciat, quod etiam pro Campanis pagorum, siue integris, siue fractis locum habeat. Decimoquarto. Ut placeat Sua Celsitudini Reuerendissimum Episcopum, eius Canonicos, Curiones, Concionatores, Sacerdotes & alios Ecclesiasticos, eorum familiares & domesticos in peculiarem suam tutelam & patrocinium recipere, ut nulla eis siue in personis, siue in bonis inferatur iniuria, eosque idcirco tum Dominis Gubernatoribus Caballij & Terniaci, cum Magistratibus Vrbium Consulibus, & Villaticis decurionibus in curam remittere. Responsum est ad hunc decimumquartum. Concessum est & remittuntur omnes Ecclesiastici in Curam incolarum Tononensem Paroeciarumque, qui omnes Sacramento obsecingentur. Decimoquinto. Ut tā Domini Gubernatores quam Magistra.

*Vt stipes
ab que
abusu di-
stribuan-
tur.*

*Vt campane
restituantur.*

*Vt Dux
Ecclesia-
sticos pro-
rogaret.*

Magistratus diligenter & sedulo aduertant ut ea omnia obserueretur. Et quod attinet ad spiritualem Iurisdictionem eius administris auxilium præbeant omnibus debitibus & æquis iustitiae viis secundum ius, edictaque & intentum Suae Celsitudinis. Respōsū est ad hunc decimumquintum. Sua Celsitudo disertissime præcipit & imperat Caballianis Gubernatoribus, Primario Prætori & Procuratori fiscali ut ea omnia statuta & decreta obseruari carent quantum ei parere cupiunt. Actum Tononi die duodecima Mensis Nouembris, anno millesimo quingentesimo nonagesimo octauo. Propriā manu signauit. Carolus Emanuel. Vedit & Sigillo muniuit pro Domino Cancellario Berlietius subscriptusque Serenissimi Ducis à Secretis Burserius. Elapsis tandem in hoc laboriosissimo Caballianæ cōuercionis opere quatuor annis, rebus optimè (ut ferebat tempora) compositis, Salesius ad operis complementum Romam profecturus, Amplissimis de omnibus Commentariis, iuriūque tabulis munitus discessit à Veragris, ac in suum Salesianum, Senem Patrem sua præsentia recreatus secessit. Tantis per dum immoratur. Præful optimus Claudius Granierius innumeros à filio suo Præposito exantlatos labores partisque mille victorias, nullâ prorsus mercede nisi quæ à Deo in cœlis pararetur, immò propriis sumptibus exhaustisque penè ob eas res parentibus secum ipse periuolutans, tantillo pudore suffusus est, quod parem tantis meritis mercedem rependere non posse reputaret. Iussit tamen Angeuillano Ecclesiasticarum rerum apud Caballianos Terniacensēsque Oeconomō ut Salesio rescriptum daret, quo apud Claudiū Marinū Procuratorem fiscalem Generalēmque Beneficiorū negotiatorem, pecunias quas expenderat reciperet. Et Angeuillanus statim paruit, iussique tabulas misit. Verū Salesius magnanimo prorsus pectorē ne tantumdem Curionibus detraheret inutilem chartam illam esse voluit, cistulæque carceri damnauit. Quam rem cūm resciret Granierius tanto stupore affectus est ut ne verba quidem ad extollendam Salesij sanctitatem satis apta inuenerit. Attamen de adoptando sibi in Adiutorem successorēmque Consilium quod iam pridē inierat, inuocato numine acceptissime præcipiōrum ex suo Clero Sacerdotum votis conclusit, lætus hoc animi sui decreto Sanctus Antistes quærebat effectum corpus somno resicere, cūm ecce tristis imago dormientis men-

*Franciscus
redit ad
Patrem.*

*Franciscus
recusat po-
cunias à
Granierio
oblatas.*

*Granierius
de associā-
do sibi
Francisco
cogitat.
Granierij
somnia!*

tem horrore commouit. Lupi improuisò in suas oves irruerant, arcebat ille quantum poterat, verum deficientibus qui in auxilium accurrerent Pastoribus, non impedire potuit furentium rabiem, quin vnam & alteram ouem raperent. Porro tantus horror bonum pastorem occupauit, vt fortissimâ voce ad ferendam sibi opem semel, iterum iterumque clamauerit. Hilarius Furerius Sacerdos ab eius largitionibus postmodumque Collegialis Ecclesiae Beatæ Mariæ Aniciensis Canonicus qui superius cubiculum inhabitabat, audito clamore territus statim cubili spreto descendit ad Dominum, deductoque lecti sacerdote. Valeſne(inquit) Domine? Quid tibi accidit? tum ille emisis gemitibus. Lupi, retulit, oves meas dilaniant. Hei mihi! Quis tanto oneri iam impari succurret? Quis arcebit infestam turculentamque luporum rabiem? Hæc verò aiebat, quia populorum ærumnis tangebatur, timebatque ne si è viuis excederet ut iam canus erat, commissæ sibi oves relinquenteretur prædæ. Furerius quâ valebat apud eum Sacerdotalis obsequij familiaritate turbatam insomnio mentem composuit. Electo in Adiutorem Salesio non esse iam dixit quod deberet metuere. Res Diœcesis vniuersas optimè consistere, nec defuturum, Dei gratiâ, ab optimis Sacerdotibus auxilium, quibus sanè quamplurimis gaudere deberet. His auditis Granierius. Ovbes fili mi, exclamauit, vbi es? Atende ad canos meos, móxque Furerio recedere in quietem iussò, requieuit si tamen potuit, adeò cogitationibus variis erat apprehensus. Manè facta Salesium per Tabellarium accersiuit, declarauitque nescire se qua ratione dignam eius meritis mercedem rependeret, nisi eum in sui oneris Adiutorem cum futura successione cooptaret, & vt sibi seni baculus esset opere. Salesius audito adiutoris nomine demissis in terram oculis, vt est humilium Christianorum mos, erubuit, tum respondens. Nescio Domine(inquit) quis aut quid te in eam sententiam induixerit, vt me Adiutorem successorémque velis. Quid enim huc usque merui? vel quam ad id aptitudinem possideo? Pluribus à Deo sanè & Paternitate tua Reuerendissima cùmulateus sum beneficiis quām meruerim. Non ego sum tantis infulis idoneus. Optimè mecum agi putauero, si qualis sum remaneam, neque propterea recuso laborem, sed habes, mi Domine, hac in tua tam ampla Diœcesi Sacerdotes & nobiles & eruditos & pios, qui onus

*Granierius
Fræciscum
innocat.*

*Granierius
Francisco
suam vo
luntatem
declarat.*

*Franciscus
Episcopa
lem digni
tatem re
cusat.*

onus illud fortius ferant. Hæc & alia subiungebat, tandem tamen omnino recusauit. Granierius quò se verteret ambigebat. Re iterum atque iterum in considerationem adducta, tanquam aliud acturus petiuit Salesiū ad Dynastam Boësiacum Francisci Patrem, modisque omnibus Franciscum coram Parentibus in suum votum adducere conatus est. Verùm ille pergebat renuere mirabili prorsus voluntariae demissionis ob virtutis amorem specimine. Granierius nullum non mouit lapidem ut vinceret.

*Granierius
salesium
pe. it.*

Quamobrem Serenissimi Dux placitum immò eximiam pensionem obtinuit. Et Dux quidem nuper cùm de Granierij salute Medici dubitassent, Salesium in Gebennensem Præsulem spontè idque publicè Taurini nominauerat. Nemo erat qui rem in melius non impelleret. Exposcebatur à Cathedralium Canonicorum Collegio, ab vniuerso Clero, à Nobilibus, à populo, solus ipse quoisque Dei voluntatem interius acciperet fugiebat, obstabatque sibi. Demum Granierius accessit Petro Critano Primario suo ab largitionibus Sacerdote, & qui postmodum Parœcialis Ecclesiæ Tonensis Curio fuit, déque omnibus optimè instructo eum iterum ad habendam ultimam & absolutam Francisci voluntatem Salesium misit. Critanus igitur die posterā quam appulit, primoque manè sub recitandi Diuini Officij prætexta causa Præpositum in Porticum traxit, hisque eum deinde verbis aggressus est. Nescis, mi Domine, cur huc venerim? Minimè respondit Salesius; tum ille, Reuerendissimus Dominus meus, inquit, eo vno me nomine Nuncium allegauit, vt scias quid ipse à te velit, & resciat quid & tu quoque velis. Annus est & amplius à quo te Adiutorem sibi cum futura successione destinauit, alloquutus est ipse te sèpissimè hac de re, curauitque à multis alloqui, tu verò alto silentio id te non curare significas, & est quod graui molestitia, animique ineffabili dolore conflicetur. Tu videris, Ego quid referam? Quæso te dixit Salesius, Cura ut Reuerendissimus Dominus voluntatem hanc, cuius ego immensas illi gratias ago, rejciat in alium; quandoquidem nullum omnino huiusmodi desiderium habeo. Si Adiutor essem, multum ut de suis redditibus detraherem necessarium esset, eos verò scio non sufficere ut decenter ipse se & familiam suam alat, si quid autem pateretur ferrem molestissimè. Non sum ad imperandum natus. Sufficit mihi si in aliquam Parœciam curam habeam.

*Placitum
Dux ob-
tinet.*

*Franciscus
in Episco-
pum ab
omnibus
exposcitur.*

*Granierius
Critani ad
Francisci
mittit.*

*Franciscus
iterum
iterum quia
rennit.*

beam. Concionabor, scribam, vadam, veniam, exequar quidquid
præterea iubebit Dominus meus. Sed de Pontificatu non est
quod cogitare debeam. Ad hæc Crianus. Hæc te scire volo
mi Domine. Cum te Reuerendissimus Antistes in Adintorem &
Successorem elegit, id non egit temerè sed Proceres amicos
suos, viros Nobiles, Sacerdotum Sapientiorum, necnon Religio-
forum plurimos conuocauit, Nemo est qui te non optet, atque
adeò Canonica est hæc electio, nec aliter antiqui illi Patres Epi-
scopi electi sunt. Vox præterea populi vox Dei est. Prorsus te Spi-
ritus sanctus vult Pastorem. Mitto, quod Dux Serenissimus non
id tantum vult, sed audiùmè cupit, & Cardinalis Florentinus
huius est sollicitator negotij apud Supremum Pontificem. Quis
posthæc Dei voluntatem elie non videat? Salesius his auditis
hæsit per aliquod temporis spatiū decussatis brachiis, & de-
ambulans cogitabundus. Tum ad Crianum versus. Eamus (in-
quit) in Parœcialem Ecclesiam Torentinam ibi Missam de Spi-
ritu sancto celebrabimus, tu primam dices & ego ministrabo ti-
bi, ego deinde secundam & tu vicissim ministrabis. Inuocabimus
gratiam Dei, quod inspirauerit faciemus. Consensit Crianus,
nec mora Torentum ambo profecti sunt, missasque ut conclu-
serant celebrarunt. Salesius suā dictā in chorū regressus genu-
flexusque diu in ecstasim rapto similis oculis in altare fixis man-
sit, interim dum Crianus gratiarum solitam emitteret actionem,
& ad eius etiam vultum attenderet. Radiare ore toto videbatur,
surrexitque inflammatus. Dum discederent. Benè iam dixit Cri-
anus; Quid in sacrificio intellexisti mi Domine? Tu dices Re-
uerendissimo Præsuli (retulit Salesius) me nullo vñquam modo
Episcopatum desiderasse, eas ob causas quas iam ante declaravi.
At quandoquidem ipse sic vult, aut vt ais sic iubet, paratum obe-
dire, & in omnibus obsequi Deo. Si quid bene actum à me fu-
erit, reportabit ipse meritum. Rogo verò enixè vt rem hanc nemini
dicas. Promisit, pariterque congratulatus est Crianus, verum-
tamen temperare non potuit quin ante discessum suum quid
egisset Dynastis Salesiis Boësiacis Patri & Matri, Ludouicóque
Salesio Canonicō renuntiaret. Anicum vt reuersus est, Granie-
rioque narrauit omnia, tanta senem optimum lœtitia incessit, vt
non paucas emiserit teneritudinis lachrymas, móxque in illu-
strem cœtum qui fortè apud ipsum aderat elatus. Nihil huc vt-
que

*Franciscus
de voluntate
Dei
sacrificiis
explorat.*

*Franciscus
ore totora-
diat.*

*Franciscus
modestia.*

*Graniere
gaudium
de conqui-
sito Fran-
cisco.*

que feceram boni exclamauit lætabundus. Filium meum Præpositum Salesium Adiutorem & successore obtinui. Diffusa est protinus per vniuersam fama Ciuitatem tam expectati nuntij, & Salesius voce populi electus Gebennensis proclamatus, qui non multo temporis interiecto spatio in urbem rediit, Romam ut statutum Tononi fuerat perrecturus. Ecce autem intrâ paucos dies sauvissimâ febri continuâ vir dilectus Deo & hominibus decubuit, Atuit confessim ob interiores flamas, in cùmque redactus est statum ut de salute dubiæ essent Medicorum sententia. Doctor Charrerianus Allobrox mortem non audebat tam citò affirmare, verùm Pomeus Serenissimæ Duci Catharinæ Hispanæ Medicus desperabat prorsus, & tandem vicit eius sententia. Francisca Syonnasia Boësiaca, quæ statim ac filij valetudinem acceperat commigrarat Salesio, & ipsa Medicis potior erat, seruiebâque ineffabili cum charitatis affectu. Illa ad ferendum gnato dilectissimo mortis nuntium constituta est. Cecidit penè exanimis, tamen ut æternam Dei prouidentiam & voluntatem adorabat, resumpsit vires, prudentissimisque verbis renuntiavit ægro, vt se ad cœlestis iter patriæ præpararet. Salesius primâ frôte perturbatus est, circumdederunt enim eum doles mortis & pericula inferni inuenerunt eum. Attendebat scilicet ad peccata sua, de quibus non quantam cupiebat pœnitentiam egerat, aiebâque sæpissimè cum lobo, Dimitte me, Domine, ut plangam paululum dolorem meum antequam vadam & non reuertar ad terram tenebrosam, & opertam mortis caligine. Peccantem me quotidie & non pœnitentem timor mortis conturbat. Hei mihi Domine, quia peccaui nimis in vita mea! Loquar in amaritudine animæ meæ: Dicam Deo, noli me condemnare, Domine, quando veneris iudicare terram, ubi me abscondam à vultu iræ tuæ? Commissa mea pauesco, & ante te eru besco. Modò cum Davide gemebat: Domine ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua corripias me. Conuertere Domine, & eripe animam meam, quoniam non est in morte qui memor sit tui. Laborau in gemitu meo, lauabo per singulas noctes letum meum, & lachrymis meis stratum meum rigabo. Dum hæc diceret, tam grauiter afficiebatur, vt nec posset glutire saliuam suam. Pelli suæ consumptis carnibus os adhærebat, & derelinquebantur tantummodo labia circa dentes. Rursum vero cum

Franciscus
sauissima
febri de-
cumbit.

Syonnasia
nuntium
mortis Fræ.
cisco dat.

Francisci
sententia
ex scriptu-
ris.

Y

Ezechia flebat aiebátque. Ego dixi, in dimidio dierum meorum, vadam ad portas inferi. Præcisa est velut à texente vita mea, dum adhuc ordirer succidit me. Cogitabat si saluus & sanus fieret suis rebus melius prouisurum. Verùm post exhaustum gemitibus peccatus, vanum hunc mortis pauorem reuocato animo, quem morbi vis penè expulerat abegit, cum hoc axiomate: Non est mihi speranda salus nisi à Domino, & què alias misericordiā indigebo atque nunc, & què nunc propitiabitur mihi atque alias, tuum subdebat. Vniuersæ viæ Domini misericordia & veritas. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi; salutare vultus mei & Detis meus.

*Franciscus
præclaro
axiomate
pauorem
abigit.*

Ciues omnes quotquot iacturam proximam æquâ lance trutinabant, tristis omnino luctus incessit. Sacerdotum dolor Maximus, Granierij verò ineffabilis erat. Non oblii sunt Ecclesiæ Cathedralis Canonici, extremæ visitationis officij, sed omnes simul quotquot Collegium tunc componebant ultimum dicturi vale benedictionemque à sancto Præposito accepturi processerunt; aperuit rursus Franciso cataractâ lachrymarum charissimorum fratrum aspectus, illique vicissim non nisi cum fletibus loquuti sunt. Res erat ærumnosissima. Ipse postquam salutarem instructionem petiissent, languidum os aperiens sic à mundi vanitatibus astraxit, sic incertitudinem vitæ demonstrauit, sic vitiorum deformitatem ostendit, sic virtutis pulchritudinem exhibuit, sic porrò Dei timorem incussit, amorēmque infixit cordibus, ut nunquam sanus elegantiū efficaciusque loquiatus fuerit. Hinc singulos sibi adhibens, quod in unoquoque ex naturalibus propensionibus imperfecti aduerterat priuatim declarauit, aetisque gratiis necnon benedictione data, elingues & imis tortos præcordiis dimisit, interim dum Granierius ob conceptum dolorem gravissimè etiam decumberet. Continuò ut limen Canonici excescerunt, cordis & virium totâ horâ passus est deliquum, omnibus remediis perperam adhibitis, ita ut mortuus putaretur. Verùm in hoc defectu non quiescebat, ut plerumque solet animus, à Cacdæmone atrocissimè tentabatur, & fortissimè propugnabat. Objiebat perfidus Satanás debilitate menti subtilissimum quod haberet in realem Dominicis Corporis in Eucharistia præsentiam argumentum, tamque stringebat cominus ut nullâ quantumvis solidâ responsione, nisi Sacrosancti nominis Iesu inuocatione.

*Franciscus
virium
patitur de.
sequium.*

*Franciscus
accriter
tentatur.*

*Liberatur
à tenta.
tione.*

tione tacitâ callidum hostem arcere potuerit. Argumentum tamen illud postea sanus dissoluit: sed adduci nūquam potuit vt diceret debilibus ingenii prudenter timens. Vnus tantum Ludouicus Salesius tunc Dynasta Tullianus, quem charissimum fratrem sēpissimè sibi priuatim applicabat, dum de variis Theologicis capitibus sermonem haberent extorsit ab inaduertente, sed & obstrictus est deinde iuramento, ne cuiquam notum faceret. Die posterā cū tantillum ad se rediisset, iussi sunt ab Cathedrali Collegio Musici cum lyris & cytharis, necnon piis Ecclesiæ Canticis ægrū recreaturi accedere. Petierunt quodnā placet canticū? Illud respondit ex Mariæ Magdalena verbis, Ardens est cor meū videre Dominum: & cantantibus Musicis ipse miris cū affectibus singulas clausulas prosequebatur, iaculabaturq; tenerimos animi in cælum motus. Cecinerunt & ipso volente hęc Davidis verba: Quēadmodū desiderat cerius ad fontes aquarū, ita desiderat anima mea ad te Deus: & quæ sequūtur. Cūmq; recederet, in aliam partem ad parietem versus lachrymis suis verè stratū suum rigans pœnitentiæ Davidicæ integrū psalmum recitauit. Acceslit posthac Medicus Charrerianus qui spe resumptâ tentare voluit num ægro suo aurum vires restitueret. Præparabat autem iuscum cum auri puluere coram ipso Salesio, quæ causa fuit vt quidnam ageret ab eo interrogaretur. Charrerianus respondit ex scriptura. Quod ego facio tu nescis modò, scies autem postea, tunc Salesius abstinere non potuit quin eum corriperet, non esse prophananda inquiens Domini verba, Sacram Scripturam non esse nisi sacrī in rebus, magnāque cum reverentia usurpandam, sumpsit tamen calētem soritionem breuique refectus est. Dum hęc fierent missus fuerat ad eum à Granierio Natalis Rogeotus Sequanus famulatu cellæ vinariæ Præfectus, qui sumptionis effectu viso, Medicique capta sententia, Reuerendissimo Domino suo melius habere Salesium renuntiavit. Granierius & ipse tam fausto nuntio recreatus est, intrāque paucos dies ambos pristinæ sanitati cum ingenti omnium gaudio restituit Deus. Tandem Granierius socio dato suo ex Sorore Nepote Francisco Chisso Polingiano Cathedrali Canonicō, necnon Generali Vicario, qui de Adiutoris munere apud Sedem Apostolicam ageret, (sciebat enim si hęc illi cura daretur, minimè loquuturum) eum Romam his oneratum litteris misit.

*Trā: iscum
Musici in-
uisunt.*

*Franciscus
lachrymis
suis fra-
tum suum
rigat.*

*Franciscus
Medicum
corripit.*

*Franciscus
sanitati
restitui-
tur.*

Beatissimo Patri Clementi Octauo Pontisici Maximo' Seruus
 Humillimus & indignus Claudius Granierius Episcopus Ge-
 bennensis. Quam lētos atquē vberes animarum fructus ex hac
 Gebennensis Diocesis vinea hisce diebus perceperimus, Illū-
 strissimi Domini Cardinalis Medicæ Legati à latere uti spero
 narratione Tua Sanctitas cognoscet. Cū enim in Tononensi
 oppido quadraginta horarum oratio celebraretur, eiusdem Car-
 dinalis ex itinere & Serenissimi Ducis præsentia, Deo proculdu-
 biō ita disponente, incidit faustis admodum auspiciis, quando
 per idem tempus innumera hominum multitudo hæresim abiu-
 rare, fidemque Catholicam amplecti statuerat, quorum pars id
 in ipsis Illustrissimi Legati, pars in meis manibus sanctè præsti-
 tit, Serenissimo Duce quām impensissimè rem totam promou-
 ente. Quæ omnia hic, quem ad Beatitudinis tuæ pedes suppli-
 cem destinamus, fusiùs & facillimè exponet, quod omnibus re-
 rum harum successibus interfuerit. At verò dum ita fœliciter co-
 ram Domino lētamur, sicut qui lētantur in messe; sicut exult-
 tant victores captâ prædâ, quando diuidunt spolia, hoc vnum
 accidit intempestiue & molestissimè. Nimirum Rex Christianis-
 simus per litteras Ducem seriò admonet, velle se eius quam tam
 opportunè Tua Sanctitas tantâ totius orbis Catholicî voluptate
 perfecit pacis vinculo comprehendî, Hæresis Caluinianæ Matri-
 cem & fontem Geneuensem videlicet Ciuitatem: quamvis pa-
 cis articulis nulla vt par erat illius mentio habeatur. Quæ res in-
 credibilem Hæreticis omnibus audaciam addit: fidei Catholicæ
 aditum præcludit: Nouissimè conuersos animos si non abiicit
 omnino, at sanè perturbat quām maximè: Mihi ac Canonicis
 meis bonorum Ecclesiasticorum recuperandorum, quæ per
 summam iniquitatem à Geneuensibus detinentur, spem omnem
 funditus euellit. Quapropter istum Ecclesiæ meæ Præpositum
 quotquot sumus hīc ordinis Ecclesiastici viri, quoad eis fieri
 potuit celerrimè misimus, qui nostro omnium nomine ad Beat-
 itudinis tuæ pedes prouolutis, quantam res hæc si succedat ia-
 turam sit allatura Reipublicæ Christianæ, quāmque atram tan-
 to ac tam fœlici pacis exitui sit impressura notam, nostro om-
 nium nomine humillimè explicabit, vt pro sua erga Catholicum
 orbem, maximè verò erga hanc tot exagitatam malis Pro-
 uinciam, Paterna Clementia, Tua Sanctitas seriò, tum apud Chri-
 stianissimum.

Franciscus
 ab Episco-
 po & Cle-
 ro Romano
 mittitur.

stianissimum Regem, cùm apud DuceM Serenissimum agat, ne tanta pax sit impiis, nec eius lètentur priuilegio, qui EcclesiasticaM pacem tot scissuris nituntur conuellere. Cui debent honoré potius honorem, cui vectigal vectigal compellantur reddere: ac tum demum veniat pax super illos in virtute Domini, & Apostolicæ authoritate Sedis, cui Tuam Beatitudinem clementissimè & Sanctissimè insidentem, Deus optimus maximus quā diutissimè seruet in columem. Accepit & huius formæ secundas Salesius. Beatissime Pater. Iamdudum Apostolorum limina meo nomine visitasset Reuerendus Franciscus de Sales Ecclesiæ meæ Præpositorus, nisi periculosisimo morbo quo diu decubuit, & propter pestem in plurimas huius Provinciæ partes haetenus tenuiè tem, aditus omnes nobis ad Italiam interclusi fuissent. Perrexit nihilominus tandem aliquando, ac superatis itinerum difficultibus, vti spero, ad Sanctitatis Tuę pedes accessit. Ac quidè quando res, propter quam abiit, nullam sine summo periculo moram patiebatur, nec omnia tunc haberem præ manibus, quæ visitationi sanctorum liminum necessaria sunt. Ea nunc duxi mitten-
da, quo vices meas hac in re apud Sanctitatem Tuam agat meo nomine. Ratus Clementiæ tuæ id acceptum iri, tum ut difficillimo tempore quæ fieri possunt per pauciora, per plura nequam fiant, tum ut hic meus Procurator, qui non inutilem hoc in agro operam nauare consuevit, variis peregrinationibus ab opere abstrahatur. Deus Opt. Max. Sanctitatem tuam Ecclesiæ stiæ quamdiutissimè seruet in columē. Chissæo peculiares litteræ datae sunt, quibus Granierius enixè Salesium à Suprema Se- de Apostolica Adiutorem expetebat. His igitur instructi, superarunt Alpes, ac salutato Taurini Julio Cæsare Riccardo Barensi Archiepiscopo, Apostolicoque apud DuceM Nuntio, cui negotiorum omnium communicanda summa erat, Romam pergebant. Iampridem Antonius Faber Gebenneiani Auditorij Præses, Illustrissimi Principis Ducis Nemorosij in Italia res & negotia agebat, acceperatque Salesius eū Modenæ esse, quam obrem amicissimum Virum visurus illuc iter direxit, dum autem progreditur, Equus fallente vestigio decidit, & Salesium in cœnum effudit, vnde coinquinatis omnino vestibus, surrexit. Fortè aderat itineris comes Nobilis quidam Gallus, qui Salesio statim ac in primo diuersorio pedem fixerūt extractas è sarcinario fac-

*Alia Gra-
nieriij ad
Pontificem
litteræ.*

*Franciscus
Fabri in-
sist.*

*Castitatis
exemplū in
Francisco.*

co bombycini nigri uestes quo suas exsiccaret & extergeret mutuo dedit. Accidit autem cum ad focum solus relictus fuisset Salesius, cunctis ad alia, ut viatorum mos est, intentis, Fœmina speciosissimi vultus intravit in cubiculum, ac tanquam si ex domesticis fuisset, (& sanè an esset incertum est) Salesio non colloqui solum, sed & lasciuos oculos vibrare coepit, tandemque ad sordidum actum sollicitare. Salesius verò turpitudinis ipsam & peccati additis etiam acrioribus verbis admonebat. At illa de omnibus ridens: verba sunt hæc, inquit, nihil præterea, suisque in lasciuiis petulantius pergebat. Recede à me ait Salesius, vxorem duxi, cui fidelitatem Sacramento promisi; sed exoticus es retulit illa, longè abes à Patria, quid vxor tibi iam curæ est? Nesciet illa quid hic agemus. Deum verò minimè scelus hoc latere potest, inquit ille, ipse enim scrutator est cordium, & nouit abscondita tenebrarum, nec quidquam est quod eius oculos fugiat. Et nondum desinebat. Egredere hinc, Sacerdos enim sum & castitatem promisi, nihil refert, inquit illa, quid hoc tandem concludit? Salesius verbis vincere se non posse videns, impudentissimamque lupam nullum finem facere, grauiter minatus est, leuauitque manum tanquam si verberare voluisset, & paulatim limē excedens descendensque fugā insignem victoriam obtinuit: cumque præ foribus domus Rollandum suum inuenisset; Noli me deinceps solum relinquere increpans dixit, & quod acciderat enarravit. Paucos intrà deinde dies Romam fæliciter ingressus est autoréque Fabro meritorium hospitium propè Basilicam Saluatoris de lauro cepit. Nō distulerunt ambo Salesius & Chisœus osculi pedum summi Pontificis, officium, sed opportunè litteras exhibuerunt. Pontifex quo nullus humanitate & pietate maior, filij dilectissimi ad quem tam amanter præteritis annis scripserat, aspectu mirum in modum recreatus est, fusè interrogauit de omnibus, audiuitque differentem Salesium ineffabiliter voluptate, adesse quoque Cardinalem Florentinum voluit, qui præter ea quæ iam dixerat, ex Serenissimi Sabaudiae Ducis effato Franciscum Salesium Caballij Apostolum pronunciauit, mirisque extulit encomiis. Posthæc Salesius Episcopi nomine sacra limina visitauit, multisque ab omnibus qui iam eum famam cognouerant honoribus cumulatus est, & in hac visitatione numeras Deo preces & lachrymas effudit: tum hos Papæ Beati-

tudini

*Franciscus
minis &
fuga insi-
gnem vi-
ctoriam
obtinet.*

*Franciscus
Roman
venit.*

*Francisci
colloquii
Pontifex
mire re-
creatur.*

*Franciscus
Apostolorū
limina vi-
stat.*

tudini obtulit articulos. Beatissime Pater, exponit humillimè Tuæ Sanctitati Claudio Granierius Episcopus Gebennensis, cùm aliás ad instantiam Emanuelis Philiberti tunc Sabaudiae Ducis vñita fuerint Militiæ sanctorū Mauritiij & Lazari omnia Beneficia simplicia, Curonia, Monasteria, Prioratus & alia agro-
rum Gexensis, Terniacensis & Caballiani, sub prætexta causa quod eorum tractuum incolæ Lutherani seu Caluiniani essent, nec diuinus idcirco in iis cultus exerceri posset. Præfinita fuit hæc vñio cum clausula, per quam Gregorius fœlicis recordationis Papa decimus tertius, ut quandoeunque earum ditionum incolæ ad sanctam fidem conuerterentur, Lazariani Equites vni. cuique Curioni, quem Episcopus elegisset quinquaginta duca-
 tos dare deberent annuatim, declarauit. Cùm autem diebus præ-
 teritis per continuas prædicationes, Terniacenses & Caballiani omnes in Sacrosanctæ Ecclesiæ gremium redierint, numero se-
 xaginta quatuor Parœciarum, quibus idonei & docti constituë-
 di sunt Rectores, præter quos necessarij sunt in Ecclesia Tononé-
 si, Primaria ditionum illarum vrbe, octo saltem Sacerdotes, qui confessiones audiant, & Sacraenta administrent, necnon tres validi Concionatores, qui ab Apostolico prædicandi munere nunquam cessent, prætereaque restaurandæ sunt dirutæ penè omnes Sacrae ædes, & ferenda alia non sine magnis expensis one-
 ra. Supplicat sanctitati Tuæ humiliter, uti vñionem illam relaxare & penitus abrogare dignetur, quod Beneficia illa omnia qua-
 cumque tandem sint, Curionibus, Rectoribus, Concionatori-
 bus, reparationibus, aliisque ad conseruandam Religionem san-
 ctam necessariis oneribus applicentur. Quandoquidem Serenissimus Allobrogum Dux, qui eius Militiæ Magnus Magister est, suum in eam rem consensum præbet. Licentiam eidem Episco-
 po concedendo, instituendi Parœciales Rectores, Beneficiaque distribuendi, prout viderit necessarium esse, necnon tres validos Concionatores è quo quis Ordine seu Religione eligendi. Atque hic Primus fuit libellus supplex oblatus Pontifici. Secundus. Ex-
 ponit humillimè Tuæ Beatitudini Claudiu Granierius Episco-
 pus Gebennensis. Ob Provinciæ paupertatem fructuumque Præ-
 bendarum Theologalium tenuitatem, non inueniuntur Theo-
 logi qui eas acceptare velint, cùm nihilominus ad spargendum
 diuini verbi semen, in ea Diocesi maximè sint necessarij. Suppli-
cat.

*Pro relaxations
Beneficio
rum Lazariane
militia
vñitorū.*

*Pro Theologali seminario
Ecclesiastico.*

cat idcirkò Sanctitati tuæ, vti sibi licentiam dignetur concedere, præbendam vnam Monachalem supprimendi in Monasteriis & Prioratibus Conuentualibus suæ Dioecesis , vacantem aut vacaturam, ad hoc vt vnicuique Theologo præbendas duas , prout expedire videbitur, assignare possit, & deficientibus præbendis, potestatem aliqua Beneficia simplicia , earum Ecclesiariū in quibus huiusmodi præbenda constituetur, supprimendi , & eorum fructus eidem Theologali applicandi. Quandoquidem hac ratio ne in iis Monasteriis, Prioratibus, & Ecclesiis diuinus cultus minime ninuetur, immò verò maius & maius sumet in dies incrementum. Atque hic secundus fuit libellus supplex oblatus Pontifici. Tertius. Exponit humillimè Claudius Granierius Episcopus Gebennensis. Cùm maiori ex parte suæ Dioecesis Curiones adeò pauperes existant, vt sapientiè suos in Christo filios magno cum animarum detimento cogantur deserere ; Supplicat idcirkò Sanctitati tuæ , vti ei licentiam dignetur impetriri , iis Curionibus congruam assignandi portionem , etiam extra Visitationem Generalem super Decimis , Primitiis , & obligationibus ab Abbatibus, Prioribus, aliisve Ecclesiasticis possessis , prout iudicabit necessarium, nonobstante oppositione quavis vel appellatione. Atque hic tertius fuit libellus spipplex. Quartus. Exponit humillimè idem Episcopus. Quamplures sunt in Sua Dioecesi loci, quorum incolæ consanguinitate vel affinitate, iunguntur, qui tamen cum pauperrimi existant , tenuissimèque expectent do tes, difficillimè extrà possunt matrimonium contrahere, ne scilicet exiguum illam dotem visitationibus sponsæ , nuptiarumque oneribus insument , nec habeant vnde ad obtainendam ab Apostolica Sede dispensationem Romam mittant. Quapropter supplicat Sanctitati tuæ , vti concedere dignetur licentiam in quarto Consanguinitatis vel affinitatis gradu dispensandi , eosque qui hactenus eo non obstante quarto gradu matrimonium contraxerunt, absoluēdi, cum potestate prolem tali modo suscep tam legitimam declarandi , hocque saltem in conscientiæ fo-ro. Quandoquidem & paupertate ne Romanam mittat impediuntur, & angustiâ loci coguntur simul contrahere. Atque hic quartus fuit libellus supplex. Quintus. Exponit humillimè. Cùm multi sint Lutherani seu Caluiniani in eius Dioecesi, siue relapsi, qui ad veræ fidei redire lumen cupientes tam pium & salutare opus in termittunt

*Pro con-
gruarum
portionum
assignatio-
ne.*

*Promatri-
moniis ob-
consanguini-
tatem &
affinitatem.*

*Pro abso-
lutione ab
heresi.*

termittunt, quia ad Episcopum venire nolunt: Supplicat Sanctitati tui etiā uti nō sibi tantum & Generali Vicario, sed & decem aut duodecim viris doctis & perspicacibus eligendis, eos hæreticos seu relapsos ab omni hæresi absoluendi licentiam dignetur concedere, & in hunc effectum, utque illorum obiectionibus respondere iij Sacerdotes queant, potestatem absque conscientia seru-pulo habendi & legendi libros prohibitos, eos autē maximè quos quotidie Hæretici in lucem emittunt, quandoquidem non ita facilè possunt aliter conuinci. Hæc autem licentia petitur perpetua, quia cùm datur ad tempus, finito eo ubi statim noua non potest obtineri, plerique non tepescunt modò sed frigidi fiunt, redeuntque ad vomitum, vel dum hæc expectatur licentia, non sine graui animarum detimento moriuntur. Atque hic Quintus fuit libellus supplex. Sextus. Exponit humillimè Episcopalis mē-sæ fructus adeò tenues sunt, ut vix ad decentem sustentationem hoc misero præfertim tempore sufficiant, quo magnis expensis eum onerari necesse est, eundo redeundoque ad Ecclesiarum & altarium consecrationem, benedictionemve. Supplicat Sanctitati Tuæ, uti eum ab omni & quauis Decimarum Sabaudiæ Duci concessarum solutione dignetur eximere, partem illam quæ ei conuenit in alios Allobrogicos Episcopos, vel Beneficia possidentes, multò se ditiores & minus oneratos remittendo. Atque hic Sextus fuit libellus supplex. Septimus. Supplicat humillimè Sanctitati Tuæ Claudio Granierius Episcopus Gebennensis, uti cū Canonicis Ecclesiæ sive Cathedralis dispensare dignetur, ad obtinendas retinendasque vñā cum Canonicatibus Ecclesiæ Parœciales collocando in iis idoneos Vicarios, & qui ad animarum habēdam curam sufficiant. Quandoquidem omnes sunt vel Nobiles, vel Doctores, & nequeunt cum Canonicatis fructibus, qui sexaginta ducatorum summam non excedunt, decenter viuere, nec ad alia possunt adspirare Beneficia, cùm omnia ferè de iure Patronatus sint, nec possint idcirco absque præsentatione Patrōni obtineri. Alter enīm fiet ut dispersgātur hi Canonici, definantque in vinea Domini laborare, eo quod viuere nequeant. Atque hic Septimus fuit libellus supplex. Octauus. Exponit humillimè tuæ Sanctitati. Episcopatus Gebennensis quamplures habet subditos seu tributarios innumeris astrictos seruitutibus, quæ plus Ethnicismum quam Christianismum sapiunt, veluti cùm absque

*Pro exi-
mendo à
decimari
persolutio-
ne Episco-
po.*

*Pro dispe-
sandis ad
parœciales
Ecclesiæ
Canonicis.*

*Pro libo-
rādis & pi-
scēpatiis
tribuita-
riis.*

filiis moriuntur, in nullius fauorem testamentum condere posse: nec nigro panno vestiri, ne quidem tenuem eligum limbi ex colorato panno gestare; sunt & nonnulli quibus seruitus est custandi per noctem dum Dominus dormit, ne ranæ coaxent, quæ quam indigna sint homine Christiano nemo est qui non videat. Quamobrem supplicat Sanctitati tuæ, ut sibi dignetur impetrari licentiam huiusmodi homines mediantibus nummis liberare, prout inter ipsos conuentum fuerit, & quæ quidem pecunia in evidentem Episcopalis mensæ utilitatem, aut fundi eiusmodi in Emphitheutica bona conuertantur. Atque hic Octatus fuit libellus Supplex. Nonus. Exponit humillimè. Omnia ferè, tum Virtutum, cùm mulierum Monasteria, & Prioratus Conuentuales in Sabaudia, Gebennesio, aliisve Serenissimi Allobrogum Ducis Ditionibus & Regionibus ultramontanis, adeò ab regulari & antiqua disciplina deciderunt, ut vix regulares à sæcularibus dignoscantur; alij enim huc & illuc palantes discurrunt, alij autem in claustris degentes grauissimo populis sunt scandalo. Quapropter supplicat Sanctitati tuæ, ut commissionem alicui ex Ultramontanis Prælatis de rebus omnibus bene instructo dignetur dare, qui cum duobus ex Societate Iesu, vel Capucinorum Ordine Patribus, addito etiam brachij Sæcularis auxilio, si opus fuerit, debeat, possitque liberè, & absolutè eiusmodi Monasteria visitare, & in veterem Ordinem reducere, & inobedientes corriger, & rebelles coercere, prout expedire viderit ad animarum ipsorum salutem, populique consolationem appellatione quavis neglectâ, & oppositione, quandoquidem illorum Monasteriorum Superiores huiusmodi dissolutiones ferunt, & patiuntur, eo quod remedium nullum adhibeant. Atque hic nonus fuit libellus supplex. Decimum suis pro Sodalibus addidit, sub hac forma. Beatissime Pater, Deuotissimi Tuæ Sanctitatis Oratores, Prepositus, Capitulum, & Canonici Ecclesiæ Cathedralis sancti Petri Gebennensis exponunt humillimè, cùm ab hinc annis sexaginta à Genevensi Ciuitate expulsi fuerint, & vna cum Episcopo in Vrbem Aniciensem ad residendum, celebrandaque diuina officia recesserint, euenit ut præteritis mensibus, per virtutem Spiritus sancti, & continuas verbi Dei prædicationes factas, omnes ferè, qui Caballium & Terniacum Ditiones Sabaudicas incolunt, Sacrosanctam fidem Catholicam amplexi sint, ij maximè,

*Pro Religiosorum
veriusque
sexus reformatio-
ne.*

*Pro Canonicis Ec-
clesia Ca-
thedralis.*

mē, qui Tononum inhabitant, primariam Prouinciam Vrbem, cū sexaginta quatuor Parœciis circum circa longè latēque diffusis. Quare ad confirmandos conuersos, reducendosque cæteros, tū ipse Episcopus, cū Præpositus & Canonici in eam Tononensem Vrbem se transferre statuerunt, ibique cum tanta animorū cōtentione in vinea Domini laborare, vt breui flores fructusque appareant. Verūm quia non habent quo decenter viuant, non enim quilibet eorum Canonicatus sexaginta ducatorum est. Tononi autem erat antiquitus Ecclesia cum Couentu Ordinis Eremitarum sancti Augustini, valoris annui cētum nummorum cīr-citer, vñita militiæ sanctorum Mauritiij & Lazari à Gregorio fœlicis, recordationis Papa decimotertio, sub prætexta causa, quod populus ille longè à Conuersione esset, Conuentus autem ille destrunctus & Ecclesia multas patitur ruinas, vnde impossibile ferè esset Fratribus illis restruere. Supplicant igitur humillimè Sanctitati tuae vti dissoluendo & relaxando vunionem illam, Capitulari mensæ renouare dignetur, & eidem fructus & redditus Conuentus applicare, Militibus etiam perpetuum imponendo silentium, quandoquidem Serenissimus Sabaudiæ Dux consentit, & Canonici pro maiori parte Doctores sunt, validique Concionatores. Hac ratione poterunt Tononum se transferre, sacram & adem restaurare, fructumque facere, qui ex diuini verbi effectu expectari potest. Cum decreto tamen, vt omnes Beneficia quæuis in Ecclesia Gebennensi fundata possidentes, duodecim præsertim Sacelli sanctorum Machabæorum Sacerdotes, qui vi foundationis ad residentiam in eo sacello faciendam obligantur, debant, absque vlla vel oppositione, vel exceptione Capitulum, & Canonicos sequi & comitari. Sub poena priuationis ab eodem Capitulo. Quo casu alij in eorum locum sufficientur; Quod si nulli inueniantur, qui ad eam residentiam obligare se velint, tūc illius Sacelli fructus & redditus mensæ capitulari applicentur. Atque hi fuerunt decem libelli supplices, Supremi Pontificis Sanctitati oblati, quibus omnibus manu propriâ subscripsit Franciscus Salesius Præpositus Ecclesiæ Cathedralis Gebennensis. Pontifex petita ferè omnia concessit, alia dedit ad tempus, alia ad Iuliu[m] Cæsarem Riccardum Apostolicum apud Allobroges Nuntium remisit. Salesius tunc primum cum Baronio sanctæ amicitiae fœ-

*Francisco
cum Baro-
nio amici-
tiam init.*

dus percussit, apud quem etiam de erigenda, vel Anicij, vel Tononi Typographia publica sub authoritate & protectione Apostolica egit, exhibitis ob id consilium optimis rationum momentis, & Baronius omnem opem amicissimè pollicitus, cœpit Salesium magis ac magis amplecti. Dum mirabile illud Sanctorum & Doctorum virorum pars in vnam mentem Virtus cogit, Chiffæus non inaniter laborabat. Accessit secundò ad Pontificem, & ab eo Auunculi sui nomine, Franciscum Salesium in Adiutorem cum futura successione petiit, hoc oblato libello supplici, quem antea Cardinali Baronio videndum dederat. Beatissime Pater. Exponit humillimè tuæ Sanctitati Claudio Granieri Episcopus Gebennensis, cùm ab hinc annis viginti Episcopali dignitate sit oneratus, & præterquam quòd quinquaginta annos iam prætergreditur, aduersis adeò continuò detinetur valetudinibus, quæ canitiem dederunt, ut impossibile ferè sibi iudicet tam vastam amplius regere, & gubernare Diœcesim, quæ sexcentarum circiter est Parœciarum, cùm ita sit vt immensos oporteat tolerare labores, nunc maximè cùm in sexaginta quatuor parœciis Cæmeteria, Ecclesiæ, & altaria benedicenda & consecranda sunt. Vnde quo decentius faciliusque tale onus portare queat, de Nobilitate & doctrina pietati & probitati vitæ coniuncta, deuoti Oratoris & humillimi tuæ Sanctitatis Serui Francisci Salesij Præpositi Ecclesiæ Cathedralis Gebennensis plenè & optimè instructus, summoperè cuperet, vti à Sanctitate tua in Adiutorem suum, cum futura successione admitteretur, similique cum illo dispensaretur ad retinendam eamdem Præposituram & Canonicatum, quorum fructus non excedunt octoginta ducatos, necnon Ecclesiam Parœcialem parui Bornandi, quam ex dispensatione Apostolica obtinet, & cuius fructus ascendunt ad ducentos circiter ducatos, præter quartam partem omnium fructuum & reddituum eiusdem Episcopatus, deductis tamen prius oneribus ad eius assignationem, idem Episcopus consentit, & quæ poterit ascendere ad summam ducentorum ducatorum circiter quotannis. Quandoquidem ipse Franciscus optatur & desideratur non ab eodem dumtaxat Episcopo, sed etiam à Serenissimo Sabauidæ Duce, & omnibus iis populis, qui ex habitis continuò ab eo concionibus, non sine maximo vitæ periculo ab hinc quatuor annis inter Calvinianos hæreticos, & ex inde sequita conversione.

*Libellus
supplex
qua in Ad
iutorem
Granierius
Franciscū
petit.*

uersione eius omnium actionum probationem & viderunt,
& de die in diem vident. Erit res hæc Deo & hominibus gratissima, & ex singulari admodum Tuæ Sanctitatis gratia proueniet. Ita eam Deus Opt. Max. quamdiutissimè seruet in columé; Gauisus est hac propositione Pontifex, confessimquæ Salesium aduocavit. Velle sc̄ dixit, Optimo Præsuli Gebennensi, quod petebat, concedere. Et gaudeo (subiunxit , fili mi) diuinæque bonitati gratias ago, quod te ad Pastoralem dignitatem aduocet. Verum tamen præpara te ad diem Lunæ, ut coram nobis examē subeas, (die Iouis aut Veneris hoc fiebat.) Salesius his auditis non timore quidem percussus, sed ne quid in se contra Gallicanæ Ecclesiæ priuilegia fieret , vnde postea minus æquis oculis videretur, statim Philibertum Gerardum Verrucanum Comitem , ex Scalliarum familia Serenissimi Ducis Allobrogum Oratorem cōuenit, quæque ab Pontifice iussa sibi fuerant, retulit. Comes , Sabaudiæ priuilegiis hoc nocere inquiens nullâ adhibitâ morâ in Rhedā ascendit, iuitque ad Papam examen istud impediturus. At Pontifex, audito eo, Salua omnia Sabaudiæ iura velle se declarauit, nec ullum priuilegiis examen hoc allaturum esse detrimentum, Animi tantum gratiâ cupere illius probare doctrinam , differentemque audire, quem eruditissimum iam satis agnoscebat, & toti cōscriptorum Patrum Collegio reddere commendabilem. Hoc responsō satisfactus Verrucanus recessit , & Salesius de subeundo examine cogitare cœpit. Breue temporis habebat spatiū, studiſſe oportuerat , ad Sacroſancti Crucifixi pedes prouolutus, Orationem continuam præparationem fecit. Obtulit idcircò ſacrificium Deo, & offerri curauit, ac vbi indicta dies Lunæ illuxit, in Pontificiam aulam ſe cōtulit. Transibat forte ante ſacram Diui Iacobi in Burgo(ut vocant) ædem. Intravit, & genuflexus fleuit amarè tum in hanc ſententiam orauit Deum. Domine , ſi ex æterna tua prouidentia ſcis me inutilem ſeruum in Episcopatu fore, nec earum animarum, quæ mihi pascendæ tradentur, curam ſedulam habiturum, ne permitte me respondere rectè, immò vero operiar ſicut diploide confuſione corā Vicario tuo , & ab hoc examine preter ignominiā reportē nihil. Surrexit & perrexit. Repletā inuenit aulā praeter locū ſpatio destinatū. Clemens Pōtifex, ſedebat in ſolio, Maieſtatem & Amorem, (citra Prouerbium) ore toto ſpirans. Circumsedebant Cardinales octo, inter quos Flo-

*Pontifex
Francisco
gratula-
tur, & in-
dicit diem
examini.*

*Francisci
laudes à
Pontifice.*

*Francisci
examē ſu-
bituri ora-
tio.*

*Francisci
examina-
tores
quales ac-
quantib.*

rentinus, Burghesius, Baronius, & Borromaeus erant, Archiepiscopi, Episcopive, aut Ordinum Superiores Generales viginti, praeter quamplures alios examinatores, Protonotarios, Canonicos, & ex diuersis Ordinibus Patres. Forte eodem tempore cum Salesio examinandus in Episcopum erat, Hispanus quidam, vir alioquin Doctus, qui statim ac in augustissimo hoc cœtu comparuit, tanto est pauore apprehensus, ut diffuso totos per artus frigore, virium & cordis sit deliquium passus. Subleuatus fuit illi-
*Hispanus
quidam
mirè paui-
dus.*
*Franciscus
interroga-
tur.*

cò, suorumque manibus in hospitium reportatus. Deponitur quietem accepturus, accurrit Medici, nullum in refaciendo eo prætermittitur remedium. Visitatur nomine Pontificis, bono esse iubetur animo, expeditas esse litteras quibus creatur Episcopus, notam omnibus singularem quâ polleat doctrinam & pietatem, nihil non ei dicitur, ut ad se redire possit, frustra tamen. Moriendum est, adeò paucor ingens violentius forte ab præparatis iampridem noxiis humoribus excitatus, naturam concussit, perdidit. Salesius, quem casus iste etiam terruisse debuerat, idem tamen perststit. Itaque ubi genuflexit, generalibus interrogatoribus præmissis, hanc audiit. Cui scientia studiisti? Iuribus respondit Ciuiili & Canonico necnon sacrosanctæ Theologiae. Perrexit examinator. Ex qua scientia formari tibi vis quæstiones? Ex qua placuerit suæ Sanctitati, respondit. Sed determina. Sorti meæ (inquit) magis conuenit Theologia, ideò cum vtrius electio meo relinquatur arbitrio, ad quæstioncs Theologicas respondere, Deo dante, conabor. Continuò triginta quinque quæstiones, & ad singularum responsones optimas, subtilissima argumenta laxata sunt. Interrogauit, inter cæteros, Bellarminus nondum Cardinalis, Vtrum Beatitudo sit formaliter in voluntate, vel in intellectu, aut in vtraque potentia simul, circa quam quæstionem diu inter illos disceptatum est, tandem tamen doctissimè & solidissimè responsonem primam Salesius propugnauit. Postremò interrogauit Pontifex, qui & incepérat. Vtrum Episcopi possint dispensare super irregularitatibus ex occulto peccato prouenientibus (respondit) posse, excepto homicidio voluntario, & iis quæ ad contentiosum forum deducta sunt, & in hoc responsum Papa etiam argumenta contexuit, subiunxitque ex occasione. Vtrum Episcopus absoluere possit ab heresi. Respondit, posse, adduxitque in dicti probationem sextum caput sessionis

fessionis vigesimæ quartæ Concilij Tridentini. Quod postquam diu defendit Pontifex (quia nouissimè potestas huiusmodi reuocata fuerat.) At nos (inquit) ô fili, non ita intelligimus. Tunc Salesius profundissimè inclinus, Beatissime Pater (ait.) Si Tua Sanctitas non ita intelligat, neque ergo ita volo intelligere. Stupuerunt sanè Patres ad eruditionem & humilitatem miram, & Pontifex ad proximiores versus, à nemine (inquit) quem huc usque examinauerimus tantam satisfactiōnem habuimus. Nec mora relicto solio (vt erat naturâ sicut nomine Clementissimus) expressis præ gaudio lachrymis, genuflexi, quem & suæ Maiestatis penè oblitus amplexatus est, madefecit genas, & altè hæc ex Prouerbiorum capite quinto verba pronuntiauit (Fili) bibe aquam de cisterna tua, & fluenta putei tui; deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide; Prælati omnes protinus gratulati sunt, & diffusa est per totam hanc orbis dominatricem Romam tam eximia de Salesio fama, vt ab omnibus summa cum auditate cultus fuerit, & honoribus cumulatus. Inter ea dum de omnibus quæ apud Sedem Apostolicam, supplicibus egerat libellis, litteras expectat, plurimorum, tam Cardinalium, quam Episcoporum, & Religiosorum hominum amicitiam iniit, Illustrissimi in primis Cardinalis Burghesij, cum quo de conuersione Caballianæ & Geneuensis methodo sepius consultationē habuit, & qui poste à Papa fuit Paulus quintus nominatus. Baroniū Salesij sui consuetudine satiari non poterat; Cùm ab illo semel visitationis accepisset officium, exeundumque esset, Cardinalis unum Salesio ex altis Rhedæ sedilibus obtulit: sed ille constantem excusationem faciens, sedit in infimis ad apertum, aitque. Sedebo ad pedes Gamalielis. Idem postea Cardinalis discessuro Historiæ Ecclesiasticæ libros, quos eo anno composuerat, in sui memoriam dedit. Aderat tunc Romæ vir piissimus Iuuenalis Ancina, Congregationis oratorij in Ecclesia Vallicellæ tunc Sacerdos concionator, mōxque Sallutiensis Episcopus factus. Cum eo etiam Sanctissimam Salesius habuit familiaritatem, ac deinceps coluit; Demum nono Calendas Aprilis, eiusdem anni millesimi quingentesimi nonagesimi noni, amplissimas sub forma Brevis Apostolicas litteras, sub annulo pectoris apud sanctum Petrum datas, à Barbiano signatas, & ad

Claudium

*Franciscus
humilitas
& mode-
stia.*

*Frācis̄eum
Pontifex
cum la-
chrymis &
oraculo
osculatur.*

*Franciscus
Burghesio
acceptissi-
mus.*

*Salesii hu-
militas.*

*Franciscus
Iuuenali
Ancina
amicus.*

*Franciscus
Apostoli-
cas litteras
obtinet.*

Claudium Granierum Episcopum Gebennensem directas obtinuit, quibus Supremus Pontifex de omnibus, quæ Caballianam Conuerzionem, Curionumque solidam institutionem spectabant, prudentissimè sanctissimèque disponebat, Supplicata reliqua minoris instantiæ ad Apostolicum apud Allobroges Nutrimentum remissa sunt. Salesius expediri sibi Adiutoriæ litteras minimè curauit; Sufficiebat sibi habere in manibus unde suos Veragros penitus confirmaret. Ne tamen rem à cœlo (proculdubio) factam negligere videretur, Claudium Coësum Talloriensem Iurisconsultum grauissimum, ac postea in Gebennesiano Auditorio Iudicem Collateralem, rogauit, ut litterarum illarum Adiutoriæ Curam habere dignaretur. Itaque discessurus Summo Pontifici gratias egit, eiisque benedictionem paternam postulauit, & Pontifex gratulatoriis ad Episcopum Gebennensem, quod tam idoneum haberet Adiutorem, datis, non sine lachrymis benedixit ei. Redeundo cum Chiffæo Lauretanam Virginis ædem secundò visitauit, Hospitio à Patribus Societatis Iesu nullo prætermisso officio exceptus, ac ab Reuerendissimo Episcopo, qui ei librorum suorum prototypa manuscripta videnda porrexit, magnis cumulatus gratiis. Vota quæ adolescens emiserat renouauit, de redditâ sibi sanitatem, sed præcipue de conuersis ad veram fidem tot Hæreticis, & nato & Matri gratias egit, & reliquos vitæ suæ dies ardentissimis cum affectibus divino cultu dedicauit. Tot cernens hac in sacra Basilica thesauros, tot diuitias, gemituit, & vtinam (inquit) Suæ Beatitudini consilium esset, horum omnium maximam partem vendendi, insumendique pretium ad debellandum immortalem Christianorum hostem, Turcam, aliæue pia opera facienda, certè non displiceret hoc gloriosissimæ Virgini, immò verò gratissimum foret. Et timendum est, ne fortiores aliquando Piratæ ingentium huc spe diuitiarum adducti omnia tollant. Laureto Bononiam venit, ubi admodum à Reuerendissimo Archiepiscopo cultus fuit, Bononia, Mediolanum ubi vitam Diuii Caroli Borromei recens editam, ingenti cum gudio comparauit, Mediolano Augustam Taurinorum. Hic cum non inuenisset Barensem Archiepiscopum, expectandum fuit, intra paucos enim dies ex Visitatione, quam in Subalpinis tractibus faciebat, redditurus erat. Chiffæus tamen, quem priuata negotia arctissimè premebant præstolari non potuit, sed relicto ad negotiorum

Pontifex
de Fran-
cisco, gra-
tulatur
Graniero.

Francisci
de diuitiis
Laureta-
nis senten-
tia.

tiorum Diœcesis Gebennensis complementum Salesio, in Sa-
baudiam celeribus rediit equis. Itaque Salesius Serenissimo Du-
ci, quæcunque Romæ acta fuerant, fusè retulit, ostenditque
Brevis apographum, aut certè summarium. Dux primâ fronte
rectè esse dixit, quandoquidem nihil non erat ab iis, quæ Ton-
ni præterito anno statuta & conclusa fuerant, vel dissonum vel
alienum, restabatque sola Senatui & rationum Curiæ iussio, vti
omnia rata essent, cùm Lazariani Equites oblato libello supplici-
rem tantisper protraxerunt. Narrabant illi, vt accepissent Præ-
positum Salesium electum Gebennensem, litteras à summo
Pontifice reportasse, quibus Religio & Militia sanctorum Mau-
ritij & Lazari Beneficiis omnibus, non Curioniis dumtaxat, ve-
rū etiam quibusuis aliis in agris Caballiano & Terniacensi
existentibus spoliaretur, contra litterarum à Gregorio Pa-
pa decimo tertio obtentarum argumentum. Hocque sub præ-
texta causa alimenti Sacerdotibus constitutis, aut constituendis
necessarij. Aiebant nolle se ullo modo rem tam piam perturbare
aut impedire, quin potius promptos esse & paratos ad omnia,
quæ rationi consentanea essent, sed à ratione videri alienum, si
postquam Curionii congruā, & plusquam congruam dedissent
portionem, residuis spoliarentur redditibus, Abbatibus, maximè &
Prioratibus, in quibus nulla est animarum cura. Addebat Suæ
Celsitudini, eiisque successoribus nominationis, & iuris Patro-
natus, ratione detrimentum. Concluēbantque, vti Dux super-
federi omni exequitioni iuberet, quoisque ad reddituum om-
nium discussionem faciendam vocarentur, communicarentur
que Apostolicæ litteræ ab eodem electo Gebennensi reportatæ.
Dux decreto iussit libellum supplicem Præposito Salesio denun-
ciari, vt intra dies duos responderet, & quoisque aliter decerne-
retur omni exequitioni supersederet, darētque Militiæ Aposto-
licarum litterarum, & prætensarum suarum rationum apogra-
phum. Acta est tertio Calendas Maij denunciatio, & Salesius sic
respondit. Præpositus Salesius contestatò denunciat nullum ha-
bere, nec sibi vindicare ius in bona, de quibus in libello supplici-
mentio fit, & nolle propterea ullo modo in supplicantes aduer-
sarij nomine agere, Litteras Apostolicas à se reportatas, peti-
tas, concessas & obtentas ad Dei, Ecclesiæ, & suæ Celsitudinis
obsequijum fuisse, ad eam ideo spectare litteras illas afferere, non

*Franciscus
Duci re-
fert que-
cunque
Rome ege-
rat.*

*Mauritia-
ni Equites
rem Fran-
cisci pro-
trahunt.*

A.3

ad se , qui tanquam seruus minimus eas portat , & producit , & qui in hac re nullam habet causam pr̄ter generalem, vt regnum Dei dilatetur. Si nihilominus ita suæ Celsitudini placet, vt idem Præpositus, tanquam seruus, voluntatis Papæ in litteris contentæ rationem reddat (inquiet) litteras Sanctissimi Domini nostri Clementis octauii, litteris Gregorij decimi tertij à supplicantibus allegatis conformes esse. Nam idem Gregorius rei sciliciter diebus nostris, sub tuæ Celsitudinis authoritate, euentæ præuidens, ea Beneficia Caballiana, & Terniacensia (tanquam tunc temporis ad naturalem vsum cui destinata sunt, id est, Ecclesiasticorum alimentum inutilia) Militiæ cum hac conditione tradit. Ita tamen vt cùm primùm eorum locorum homines veritatis lumen commiserante Domino reciperent, in quacunque parte contingenteret, Paroeciales Ecclesiæ & alia Ecclesiastica loca ad exercitium curæ animarum idonea, ab ordinariis locorum, quibus illa suberant, cum dote non minore de proprietatibus bonorum prædictorum, ad iustum & competentem numerum instituerentur, illisque ab eisdem ordinariis de Rectoribus & Pastoribus idoneis, iuxta Concilij Tridentini dispensationem, & alias Canonicas sanctiones prouideretur, &c. Et quamvis in litteris Gregorij decimiertij nulla talis apposita fuisset conditio, Pontifex hodie sedens qui hac in re absoluē potest disponere, in populorum fauorem & Christianæ religionis progressum, vt constat, disponit. Verumtamen in iis litteris Clementinis nullum aliud detrimentum est Militiæ, quam in conditione Gregorianarum, quarum ad omnem dubitandi rationem tollendam declaratio tantum est. Quod enim Militiæ graue videtur in posterioribus, secundum libelli supplicis verba est. Primo. Quod ea Religio omnibus, & quibusuis beneficiis spoliatur. Sed conditio indistinctè fert de proprietatibus bonorum prædictorum, & Concilium Tridentinum ipso iure dat portiones congruas super omnibus beneficiis assignandi potestatem. Secundo. Quod hoc fiat sub prætexta causa alimenti, atqui hoc nullomodo prætextus est, immo verò pura & sancta realitas, vt ita dicatur, cujus non Clemens tantum, sed ipse etiam Gregorius conditione cauet. Terziò. Quod alimēti determinatio Episcopo relieta sit. Sed & Concilium Tridentinum disertè, & conditio Gregoriana id ad Episcoporum cognitionem remittunt. Quartò. De numero homi-

num

num necessariorum. Volunt enim Equites id secundum numerum à tua Celsitudine , dum Tononi ageret , constitutum fieri. Sed non exceditur, & vix sufficiet: Et si ampliorem necessarium esse experientia docuisset, impedirene deberent? Haudquaquam omnia subito accommodantur. Imò minor numerus constitutus fuerat, vt si fieri posset ad restaurandas ædes, emendaque ornamenti aliquid superesset & populo multiplicato postea; de multiplicandis etiam Curionibus aut Vicariis cogitabatur. Quintò. Quod inauditâ Militiâ , hæ litteræ concessæ fuerint. Sed Apposita ab Gregorio conditio, cui Equites consenserunt, ab hoc eos labore exemit. Quam verò rationem ad impediendam harum litterarum concessionem attulissent? Ea profectò esse non potest præterquam in facto & in iure. In iure ; Productio est litterarum Gregorianarum. Sed eas Clemens ferè integras in suis inseruit, nec quidquam eorum quæ continent, ignorauit, cùm hac in re ex certa scientia egerit. In facto; Negando conuersationem & reductionem illorum populorum. At hoc quomodo? Ultrò id ipsi in libello supplici fatentur : Et certè quamuis decem dumtaxat in unaquaque Parœcia homines conuersi fuissent, eodem in eorum fauorem modo Pontifex disposuisset, Sed proferunt Equites rationes duas, vnam ne in exequutione committatur abusus. Ad hoc respondetur superesse semper eis quærendi locum, absque eo quod necessarium sit tam urgenter necessariæ exequutioni remoram injcere. Aliam. Ne pereat nominandi ius. Sed Curiones illi Tuæ Celsitudinis serui erunt & subditi. Minima anima, Minima Missa; si Minimum dicendum est, Maximum sacrificium omnibus nominationibus ad tuæ Celsitudinis conseruationem præualet. Coeterum Concilij decretum est, vt super omnibus portiones congruae sumantur. Quod de redditibus est non sufficiunt ad ea quæ fieri oporteret. Melius fuisset nihil fecisse, quam frigidè agere. Aiunt, se ad fouendum tam pium opus paratos. Nihil unquam melius agere possunt. Porro Salus populi suprema lex. Nemo singularis ex iis redditibus capit, nec Episcopus Gebennensis, nec ego. Et coram uno aut pluribus ex tuæ Celsitudinis muneris Administris accurate supputabuntur. Quainobrem idem Præpositus Salesius, tanquam tuæ Celsitudinis Seruus subditus, & Orator humillimus, supplicat ob amorem Dei , vt earum litterarum exequutio minimè omnino differa-

*Fortia
Francisci
verba.*

A a 2

tur, quin potius suis acceleretur; feratürque fauoribus, & tāquam Lazarianæ Militiæ humilis seruus, & Orator, rogat Equites, vti satis sibi esse velint, si apertis oculis videant, vtrum illus committatur abusus. Nec contra se factum putent, quod ad Religio-
 nis obsequium, nullo aduerso in eos animo, agit. Vedit has respō-
 siones Dux Serenissimus, Equitibūsque perpendendas dedit,
 quas cum frāgere aut infirmare nullo modo possent, differē-
 que quotidie: Salesius inutilium, imò noxiarum, quas Taurini
 faciebat, morarum impatiens accessit ad Principem, ac sic intre-
 pidè loquutus est. Serenissime Domine, tua Celsitudo, Sanctæ
 Sedis Apostolice declarationem expectando fiduciario iure de
 Beneficiis omnibus Caballianis & Terniacensibus ad Ecclesia-
 sticorum iis in recuperatis Prouinciis alimentum vindicias de-
 derat. Tuus Camberiensis Senatus, tuaque suprema Rationum
 Sabaudicarum Curia, litteras à te in hanc rem concessas, & ob-
 tentas; adhuc ratas habere noluerunt. Summus Pontifex, secun-
 dum tuæ Celsitudinis intentum, Reuerendissimo Gebennensi
 Episcopo omnimodam potestatem dedit: Beneficia omnia Mi-
 litiæ sanctorum Mauritij & Lazari in Caballio & Terniaco uni-
 ta dissoluendi, prout sibi expedire videbitur, ad conuersorum
 populorum instructionem: Ecclesiarum & altarium reparatio-
 nem, aliisque necessaria. Atqui tua Celsitudo decreto suo, tertio
 Calendas Maij mihi denunciato, omni executioni supersedere
 iubet. Adeò vt miseri illi conuersi populi omnibus, in sancta Re-
 ligione quam amplexati sunt, perseuerandi rationibus priuati
 remaneant. Et quia, Princeps optime, tuam vt hic expectarem
 voluntatem præcepisti, oro supplex humillimè, vt rem tanti pon-
 deris, quæ absque ruina differri nequit, perpendendo tuæ Celsi-
 tudini placeat, vel absolute & efficaciter imperare, vti Apostoli-
 cæ litteræ confessim executioni mandentur, Salua Militiæ fa-
 cultate, vti abusus fuerit, prout, & apud quem æquum fuerit re-
 currendi, vel disertè præcipere vni Senatori, aut ex Rationum
 Curiæ Auditoribus, vti exequutioni per Reuerendissimum Epi-
 scopū Gebennensem faciendę, præsens sit, cui etiam adesse po-
 rit constitutus ymus ab eadē Lazariana militia, vt omnis abusus
 accusatio evitetur. Affero verò Gebennensem Episcopum, has
 in litterarum executione conditiones religiosissimè obseruatū-
 rum. Ut non excedatur æquus necessariorum operariorum nu-
 merus,

*Franciscus
intrepide
Ducem
alloqui-
tur.*

merus, qui tamen absque peculiari circumstantiarum, locorum cognitione, præcisè determinari nequit. Ut in massam conferantur omnia beneficia, quæcunque tandem sint; (iis exceptis, de quibus tua Celsitudo à conuersionis tempore disposuerit) ut ex hoc toto eruantur necessariæ diuino cultui partes. Ut fiat æqua vniuersiusque beneficij æstimatio, & ut bonorum omnium legitimus usus insumptusque, tum in portionibus congruis assignandis, cum in aliis ad fidei conseruationem necessariis operibus, obseruetur. Et quamvis reditus omnes in presentiarum existentes, vix ad agenda, quæ hoc initio necessaria sunt, sufficient. Nihilominus Episcopus, quod ad officium suum attinet necessarium duntaxat ager. Facies quod reliquum est, Princeps Sapientissime, nimirum Patres Societatis Iesu, prout iam cum Generali eius Ordinis Præposito conclusisti, Tononi collocabis, adimplebisque cætera, quæ flagrans tuum in religionem studium tibi suggeret. Placeat ergo tuae Celsitudini, me quamprimum absoluere, & ab tot animabus, quas in fide Catholica conseruabis, cœlestium gratarum abundantiam tibi conciliabis. Non distulit Dux Serenissimus (his auditis) dimittere Salesium. Litteras confici iussit, quibus declarat velle se, Apostolicas executioni mādari, ab Reuerendissimo Gebennensi Episcopo, præsentibus tamen Carolo Rupeculano in Supremo Sabaudiaæ Se- natu primario Præside, & Iosepho Russiano sacri Ordinis sanctorum Mauritij & Lazari Equite, necnon Subalpinæ Prouinciæ Magno Priore, ut omnino secundum Sedis Apostolicaæ sanctam dispositionem res Ecclesiastica in Caballio & Terniaco stabiliantur. Quod supererat, cum Archiepiscopo Barense, agendum Salesius & voce & relictis scripto articulis confecit. Pro liberandis scilicet subditis seruis, pro eximendo ab Decimarum solutione Gebennensi Episcopo. Pro præbendis Theologali applicandis. Pro Conciatore ex Abundantianæ Abbatiaæ præhenda una, Aquiani constitundo, ut erat alias, Franciscus Papardus Ordinis Fratrum Prædicatorum; & vt de his omnibus Reuerendissimus Archiepiscopus ad Illustrissimum Cardinalem Aldobrandinum, cui iam omnia ab summo Pontifice Romæ concessa fuerant, scribere dignaretur. His aëtis, superauit Cinisium, & Anicum faustus & incolmis aduenit. Exultauit Granierius ad successoris sui intuitum, & vniuersa Ciuitas continuo gratulata

*Fræcum
Dux tan-
dem ab-
soluit.*

*Ad Fran-
cisci ad-
uentum
Anicienses
exultant.*

Aa 3

est. Communicatæ sunt ferè omnibus congratulatoriæ litteræ, quas Clemens Pontifex mittebat ad Granierum, ipseque Granierius, totis iubilans artibus, dum Hilarium Furerium apographa describentem attentiùs consideraret. Prophetico spiritu procul dubio motus, ait; Ne rerum istarum omnium obliuiscaris, sed attende, & vide quid agas, veniet enim, veniet aliquando tempus illud, cùm de omnibus oportebit te succinctissimè respondere. Interea tot fatigatus itineribus & negotiis, tantillum Salesius respirabat, cùm è cubiculo suo clamores parturientis audiit. Intellexit esse Petram Moërodam, Caroli Tromberti Ciuis & Mercatoris Aniciensis, cuius ædes Salesianis iunctæ sunt, vxorem. Miseratione tactus, extraxit è cistula zonam quamdam, quam Laureto detulerat, aduocatique Ioanne Francisco Salesio fratre suo Canonico-Cathedralis Ecclesiæ: Rogo te frater, ait, defer zonam hanc ad purturientem Tromberti coniugem, grauissimis (vt audio) conflictatam doloribus, dic Matronis vt eam præcingant, interim dum ego hîc fœliciter, vt prolem emittat, orabo. Abiit Ioannes Franciscus, & Præpositus ante Cubili oratorium genuflexus, precibus à Deo dolorum breuitatem pro Moëroda obtinebat, cùm statim ac apposita est zona, fœliciter, & nullo penè dolore partus sequutus est. Miraculi speciem obstetrices dixerunt, volauitque subito fama, Salesij preces Tromberti vxorem à doloribus partus liberasse, sed minori admiratione, iam enim tunc ille, vt Sanctus ab omnibus colebatur. Recreatus ac refectus, vt sui Caballiani operis exitum tandem aliquando videret, de meliori, ad mandandas exequitioni litteras Apostolicas methodo cum Graniero cogitare cœpit, sane præuidebat, si iudicij figura seruaretur, rem in longissimum tempus abituram, non modico cum religionis recens stabilitæ detrimento. Quare cùm Dux venisset Camberiū, in Franciam iturus, suppliciū suæ Celsitudini rursus decretū est, vt promptè, & absque litis forma executionē fieri; suprema authoritate permitteret, ac iuberet: iis rationibus, quia de re purè & simpliciter (si ita dicendum sit) spirituali ageretur, quam summus Pontifex, qui beneficiorum dominus est, arripuit. Quia hoc ad Ordinem & politicam Ecclesiæ spectat, cuius idem Pontifex Iudex est Arbitr̄ & dispensator. Et quia ea omnia Caballiana & Terniacensia beneficia, licet ab Hæreticis vendita & abalienata fuerint, nihilominus

*Franciscus
precibus
Moërodam
& doloribus
partus li-
berat.*

*Franciscus
iterū cum
Duce Cā-
betij agit.*

hilominus statim ac restituta fuit Catholica religio, in pristinam suam naturam redierunt; & ad casum à quo alienationes illę non potuerunt incipere: ideóque non est hac in parte quod obstatre possit. Quod autem emptores Beneficiorum illorum detrimentum & noxam patientur, in nonnullis negandum non est, sed Deo & Ecclesiæ posthabendi sunt: & multis aliis æquis & facilibus viis potest illis fieri satis. Supplicandum item esse, ut Prioratus Tononensis, & Decanatus Anthyacensis in Episcopi manus, remittantur, vt eorum fructus, tum ad alenos Curionem, Sacerdotes, & Concionatores Tononi constitutos, cùm ad Collegij Societatis Iesu præparationem insumentur. Cùm Prioratum illum ab Bernatibüs, quadraginta quinque millium florenorum pretio, sub perpetua redemptionis gratiâ tenuerint, vendiderintque posteà, ex eiusdem beneficij fundis, plusquam ad quinquaginta millia florenorum, unde satis supérque solutionem acceperunt. Quod ad Vicedomiū Caluomōtanum Charmoësiaci Dynastam, qui Decanatum Anthyensem emit, posse aliunde ex Suæ Celsitudinis immensis fauoribus indemnum exire. Postremò supplicandum esse, ut de Curonio Armoënsis Ecclesiæ, cum duabus filiolis beneficio, ac Prioratu Dralliantino, haëtenus à Genœatibus posse, plenæ & absolutæ dentur Collegio Canonicorum Cathedralium Sancti Petri Gebennensis vindiciæ, secundùm litteras iam à sua Celsitudine Tononi præterito anno concessas; saluis in tempore omnium iuribus. Dux, nihil non rationi consonum his in petitionibus reperiens, concessit. Salesius qui nullum vñquam pium negotium fastidiebat, vbi periisse vedit consilium, quod de transferenda Tononum Cathedrali Ecclesia captum supplicatūmque, idcirco Romæ fuerat, aliud mox tentauit. Cum Graniero Cherubino Maurianensi, & Spiritu Balmano, Capucinis, cæterisque piis ac religiosis Ordinis vtriusque, tum secularis, cùm regularis viris. His rationibus. Cùm Ciuitas Geneuensis ex vicinorū præcipiè Catholicorum ad eam concursu, multis sanè potiatur comoditatibus temporalibus, vt vicini ipsi in emendo, seu vendēdo vix eius commercio carere queant, quandoquidem res venales vix alibi recuperari possunt, quam in ea Ciuitate, vel quæ parum distat, & alterum existit hæreticorum receptaculum Lausanensi. Hinc sit ut iidem populi, & illi maximè qui in Catholica religio-

Dux Frat.
cisco omniā
concedit.

Franciscus
de domo
sancta To-
noniensis
cogitat.

ne

ne sunt recentes; cum huiusmodi commoditatibus indigeant, & aliorum quām ipsorum hæreticorum auxilio iuuari non possint, ab iisdem hæreticis de Catholica fide relinquenda, & ad falsa eorum sectæ dogmata redeundo, quotidie tentantur, & incitan-
tur, alij verò circumuicini qui numerum centū milium hominū excedunt, si artem aliquam mechanicam addiscere, vel alicuius famulatibus insistere cupiant, ad Ciuitates illas, tanquam omnibus iis rebus affluentes, configere; & eorumdeim populorū ado-
lescentes, ac pueri pro scientiis & artibus capescendis cōmitti consueuerunt, quodque omnium illarum retium, quibus Catho-
licorum corpus & animam venantes insequuntur, periculosius &
damnabilius est: si quispiam salutis æternę oblitus, ab Orthodoxa
fide recedens, ad eam Gebennenſem Ciuitatem se contulerit;
bona, yxor, aliæque temporales commoditates ipsi suppeditan-
tur; Prout è conuerso, si quis ipsius Ciuitatis incola veræ fidei lu-
mē agnoscat, omnia eius bona Ciuitati addicuntur, & exinde in-
gentes vicini populi præ annonę caritate, bellique, & aliis tēporū
calamitatibus, ad eam Ciuitatem configerunt; ibique cūm aliun-
de non habeant, quo viuant adhuc commorantur, qui tamen si
alibi viuere possent, Catholicam se fidem amplexatuos pollicē-
tur. Quamobrem si Tononi vna domus omnium scientiarum &
artium perpetuò erigeretur, & institueretur, in qua tanquā pu-
blica vniuersitate omnes scientiæ, & artes, præcipuè Theologia
scholastica, controuersiæ, casus conscientiæ (vt vocant) sancto-
rum Patrum traditiones, & sacræ Scripturæ docerentur, & lege-
rentur; ac omnes è densis hæreſeos tenebris ad lucis splēdorem
accidentes recipentur, & educarentur; ac fidei Catholicæ pre-
ceptis imbuerentur, & instruerentur, illaque sic edocti & imbuti
fructum eidem domui adferrent, ex quo merces, & alia venalia
compararentur, & qui ad eas comparandas Geneuam petunt,
pro maiori commoditate Tononum se cōferrent, ac in eamdem
societatem cuiusvis generis sexus, cōditionis, & professionis per-
sonæ Catholicæ tamen viuentes recipentur, & in ea quisque
suæ artis aut scientiæ talentum exerceret, variōſque modos ad
hæreticorum conuersionem excogitaret, profectò fidei propa-
gationi, & animarum saluti ac securitati, plurimū consuleretur:
Prudentissimè consideratum (dixit Granierius, & cum eo quot-
quot aderant) Consilium, Serenissimo Duci referendum quam-
primum

primum esse. Dux nullâ difficultate consensum præbuit, immo
hoc se audiē expetere significauit. Restabat summi Pontificis au-
thoritas. Scripserunt idcirco Granierius, Salesius, & Cherubinus,
Romam. Commissa res est ab Pontifice Cardinali Gyuriaco, qui
nullam operam in promouendo tam pio negotio prætermisit.
Tandem superatis difficultatibus omnibus, quæ in Romana Cu-
ria formari consueuerunt, eam domum sub inuocatione Beatæ
Mariæ compassionis, seu septem dolorum; Clemens octauus Pô-
tifex, litteris Romæ datis apud sanctum Marcum eo anno, mil-
lesimo quingentesimo nonagesimo nono, idibus Septembris, Pô-
tificatus sui anno octauo, perpetuò erexit, & instituit; Quam ab
vno Præfecto, & septem Sacerdotibus sacerdotalibus, vitam &
instituta Congregationis Oratorij Romani obseruaturis, regi & gu-
bernari voluit; Omnibus & singulis priuilegiis, immunitatibus,
indultis, indulgentiis, concessionibus & gratiis, ad instar aliarum
publicarum Vniuersitatum, præsertim Bononiensis & Perusien-
sis authoritate Apostolica donauit. Ei tres prioratus Conuentua-
les, videlicet sancti Ioricij, quem Gregorius tituli sancti Augu-
stini, Presbyter Cardinalis de Montelparo nuncupatus: Nantua-
ci, quem Tiberius Mutus, & Contaminæ, quem Philippus Butius
in Commendam obtinebant, primò vacaturos perpetuò vniuit,
annexit; & vt ita dicatur incorporauit. Eam sub suæ Beatitudinis,
& Sedis Apostolicæ, necnon vnius ex sanctæ Romanæ Ecclesiæ
Cardinalibus, tuncque primum sub Cæsaristituli, sanctorum Ne-
rei, Achillei, & Domitillæ Presbyteri Cardinalis Baronij nuncu-
pati protectione & auspiciis constituit. In eius Præfectum; tum
primum Franciscum Salesium Præpositum Cathedralis Ecclesiæ
Gebennensis, qui rem omnem mouerat & apprimè nouerat, ele-
git; nominavit & constituit: Eidem Præfecto & Sacerdotibus,
pro salubriori domus directione, quæ cunque statuta condendi &
condita, quoties opus fuerit immutandi & corrigendi, ac secun-
dum rerum & temporum qualitatem interpretandi, & illorum
loco alia, prout expedire videbitur, de notio edendi & conden-
di, ad quorum obseruationem singuli de domus gremio existen-
tes astricti sint, plenam & omnimodam autoritatem, potestate
& facultatem concessit, & impartitus est. Omnibus denique eam
domum intrantibus, verè paenitentibus, & confessis, ac sacra cō-
munione refectis, qui eius Ecclesiam, singulis Beatæ Mariæ festi-

Franciscus
scribit Ro-
nam.

Domus
Teronensis
erigitur.

Donatur
priuilegiis

Sub auspi-
ciis Cardi-
nalis Ba-
ronij.

Francescu
primus
prefectus.

Indulgētia
concedun-
tur.

B b

uitatum diebus à primis Vesperis, usque ad Solis occasum visitauerint, ibique pias, ut mos est, ad Deum preces effuderint, plenariam omnium peccatorum eorum indulgentiam, & remissionem, concessit, & elargitus est. Itaque his receptis Apostolicis litteris, Salesius serio de formanda hac Pietatis domo serio cogitare coepit. Primò quidem Maior Ecclesia assignata est ea, quæ Diuo Hippolito sacra erat, sub titulo deinceps Beatæ Mariæ Compunctionis, ut habetur in litteris, à qua dependeret alia Diui Augustini, Collegio Patrum Societatis Iesu destinata, statim Dux Serenissimus pro fabricis duodecim nummorum millia dedit, & inter quamplurimos Diuinæ gloriæ amatores, Nobilis quidam recens ad fidem conuersus, octo millia. Postea Salesius ad quem huiusmodi cura incumbebat, perlectis Sacerdotum Romani Oratorij legibus, quas quantum fieri posset obseruari volebat Pontifex, difficultatibus annotatis, deque suis conceptibus cum Antistite suo, quem nunquam prætermittebat, secundoque & tertio cum Vespasiano Gribaldo Archiepiscopo Viennensi, Vespasiano Agacia Abbone Abundantiano, Ludouico Salesio Patruelie suo, Claudio Grandi, Nicolao Gottrio Dōctoribus Theologis, ac Cathedralibus Canonicis, duobus ex Capucinorum missione Patribus, Thoma Bergera Equite Lazariano, Claudio Marinio fiscali in Caballio Procuratore, plurib[us]que aliis Theologis, ac verbi Diuini Concionatoribus, collatione habitâ, tandem has manu propria scriptas, signatasque Constitutiones dedit. Præfectus & Sacerdotes Oratorij Beatæ Mariæ Compunctionis Oppidi Tononensis, omnibus & singulis festis solemnibus primæ Classis, singulisque Beatæ Mariæ Virginis integrum Diuinum officium Romani Breuiarij modulato cantu in choro persoluant, incipientes ad Auroram à festo omnium Sanctorum, ad Dominicam usque Resurrectionis, & ad horam quartam matutinam, à Dominica Resurrectionis usque ad festum omnium Sanctorum, reliquis vero diebus, quia quamplurimis pastoralis muneris exercitiis saepissime distrahuntur, Tertiam dumtaxat, Sextam, Nonam, Missam, Vesperas, & Completorium, in choro cantent. Singulis primis diebus Lunæ cuiusque mensis Missam unam pro defunctis, quæ magnæ Missæ diei locum habeat, secundum Missalis rubricas carent. Dicatur Tertia hora octaua matutina, & consequenter post horas Missa. Vesperæ hora tertia post meridiem, Completorium conse:

*Franciscus
leges dat
Sacerdoti-
bus sanctis
Domini.*

*Cantus &
diuina of-
ficia.*

consequenter: sed in Quadragesima Vesperę post magnam Missam, & Completorium, horā quintā post meridiem. Singulis diebus Sabbathi, per annum, & vigiliis Beatæ Mariæ, Litaniae eiusdem Virginis ad Solis occasum decantentur. A Calendis Martij usque ad Calendas Nouemboris, diebus singulis horā quartā matutinā dicatur una Missa, à Calendis verò Nouemboris usque ad Calendas Martij horā quintā, ita tamen ut mediā hyeme ad primam tantum Auroram incipiatur. Secunda Missa horā septimā, tertia magna erit. Quarta, horā sesqui nonā aut decimā. Nemini liceat, dum diuina peraguntur, aliter in choro quām in habitu & tonsura comparere. Scilicet cum talari toga, quadrangulari pileolo, corona capitis quae dignosci possit, & supparo ex tela alba, quod unusquisque suis sumptibus habere tenebitur, qui aliter comparuerit censeatur absens. Decorem, munditiam, & urbani-
Habitus.
 tatem in vestibus ubique, sed in Ecclesia præsertim obseruent. Quicunque diebus solemnibus Matutinis non interfuerit, sex asces amittat. Missæ tres. Vesperis tres, diebus reliquis Tertiæ af-
 sem. Missæ duos, Vesperis duos, Completorio in Quadragesima unum. Litanis diebus sabbathi & Vigiliis Beatæ Mariæ duos. Quicunque ad celebrandas Missas assignatus, eas non celebrauerit, vel celebrari curauerit, pro unaquaque, si parua sit, florenū amittat, si magna viginti tres asces. Sexto quoque mense Depunctor eligatur, vel continuabitur, qui statim in omnium confessu iuramentum præstet, se fideliter & studiosè functurum officio absque personarum acceptione, præsentiam omnium illico no-
 tando in libro, in hunc finem parato. Quandocunque ultimò ad Officium pulsatum fuerit, si quatuor in choro sint, cæteris mini-
 mè expectatis officium inchoent. Quicunque in fine saltem pri-
 mi psalmi, & antequam incipiatur secundus, non adfuerit, vel qui usque ad Officij finem non perseuerauerit, abesse censeatur. Qui-
 cunque in Missa initium Epistolæ non audierit, vel in ea benedi-
 ctionem non expectauerit, ut absens habeatur. Verumtamen qui Pastorali munere detinebuntur, vel aliter necessaria agent, nec in choro adesse poterunt, vel si adsint, egredjendum forte erit, dummodo de omnibus constet, ad esse censeantur. Omnes Ce-
 remoniæ & Ritus in Ecclesia Cathedrali obseruari soliti, sed bi-
 precipue obseruentur. Stent omnes detecto capite ab initio Of-
 ficij quousque primus psalmus inceptus sit. Sed quotiescumque
Absentia
ut punian-
tur.
Depunctor
eligendus.
Ritus &
Cerimo-
niae.

B b 2

dicitur Gloria Patri, vel, Gloria tibi Domine, vel, Deo Patri sit gloria, vel, Sit nomen Domini benedictum in psalmo Laudate pueri Dominum, vel, Pater noster, vel, Absolutiones in Matutinis, vel Preces, vel Magnificat, vel Nunc dimittis, vel Benedictiones ad Capitula, Responsoria parua, Orationes, & hymnos, tunc omnes stent detecti. Quotiescumque incipietur psalmus, omnes tantum caput detegant, sed qui incipit vel antiphonas, vel psalmos, non modo caput detegat, sed & stet: Nemini liceat dum celebratur Missa, cooperire, nisi dum cantatur Epistola. In Officio assignentur primi toni, tum antiphonarum, cum psalmorum iis qui debebunt incipere, ut recte omnia fiant. De ceteris videndus est Rituum Cathedralis Ecclesie liber, & habeatur apographum. Praefectus, & eo absente Plebanus (vt vocant) seu Curio, & iis absentibus, Ordine receptionis, Senior celebret, diebus solemnibus primæ Classis, & festis Beatæ Mariæ, reliquis assignatus Sacerdos, quem Hebdomadarium appellant: exceptis tamen Missis, & Benedictionibus fontium Baptismalium in Vigiliis Paschatis & Pentecostes, quæ ad Plebani officium spectant. Cæterum omnes ordine, ipse etiam Praefectus, pro Missis tam paruis quam magnis in tabula describantur. Magnæ Missæ Hebdomadarius Sacramentorum administrationis curam habeat, dummodo ab Episcopo, seu eius Vicario admissus fuerit. Praefectus tamen ab hac cura eximatur, ob negotiorum, quæ alitindè superueniunt ei, multitudinem: Quare in sua hebdomade Sacramentorum administratio per reliquos sex Sacerdotes ordine fiat. Omnes in habitu Sacram Cōcionem audituri, & ordine receptionis, post Priorum & Plebani super scannum ad id destinatum sedeant. Singulis diebus Mercurij post Vesperas, cum habitu pariter in Sacrarii conueniant, vbi Sancti Spiritus ope implorata: de regulis obseruandis, de rebus tum Ecclesiasticis & spiritualibus, cum Oeconomicis & temporalibus, agant; A Secretis unus, qui decreta & consilia in Conventu habita describat, constituatur. Quandocunque quis ab his conuentibus abfuerit, tres asse amittat. Singulis diebus Lunæ, elapsâ post prandium horâ de casibus Conscientiæ, & Ceremoniis Ecclesiasticis, semi horæ spatio conferant. Quandocunque quis ab his collationibus, nisi legitimam habeat causam, abfuerit, amittat assem. Omnes simul, & ex communi mensa cibum capiant; sedēantque Religiosorum in morē,

*Conuentus.**Mensa.*

cx.

ex vna tantum parte, & vnicuique sua portio detur. Inter vescentum continua habeatur lectio, principio quidem ex historicis sacrae scripturæ libris, spatio quadrantishoræ, reliquo tempore, ex pio aliquo libro, prout in conuentu videbitur. Benedictio mense, & gratiarum actio, post eam fiant, prout in fine Breuiariorum pro Clericis notatum est: idque ab eo qui magnam Missam celebrauerit. Discubant pariter Seminarij adolescentes, & unus ex iis legat. Vnus autem ex Sacerdotibus, cum opus fuerit, male legentes corrigat: siatque lectio lente & intelligibiliter. Post cibum adolescentes in locum ad recreationem (vti vocant destinatum) recedant, vt Sacerdotes simul relinquat solos, qui sancte & Christianè conuersabuntur. Praefectus authoritatem & curam habeat, vt statuta, leges & clericalis disciplina in Congregatione obseruentur, & extræ. Corrigat, & admoneat delinquentes, qui si rebelles fuerint in Congregationem ab eodem votati, votis captis aliqua salutari pœnitentiâ, aut etiam pecuniaria pœna, operibus piis applicanda, quæ tamen quinque florenorum summam non excedat, mulcentur. Si delinquens ita castigatus contumax perseuerauerit, vel graue aliquod scelus perpetraverit, Praefectus Superiorem Ordinarium totius rei certiores reddat. In graui scandalo, & cum de fuga timebitur, Praefectus, prout in congregatione deliberatum fuerit, donec ab Ordinario decretum veniret, incarerandi iis habeat. Praefecto ægrotante, vel absente, Ad Plebanum, & sic ad Seniorem receptionis ordine, hæc corrigen-
Recreatio.
Correttio.
Praefectus.
Curiæ.
Sacristiæ.

di cura spectet. Idem Praefectus de iis, qui ad Diuina peragenda diebus solemnibus destinandi erunt, disponat. Plebanus omnibus, quæ ad Sacmentorum administrationem pertinent, incumbat. Christianam institutionem populo inter Missarum solemnia recitet, Catechismum omnibus & singulis diebus Dominicis, nisi æger, aut legitimè impeditus, docere teneatur. Alias Praefectus in Congregatione prouideat. Ideoque Plebanus, quæ docunque congruum iudicauerit, Sacmentorum administrationem exercere possit: nec vñquam rogatus recusare. Sacrista pueros missis inferuientes doceat, & corrigat, vt recte induantur, ritus obseruent, sintque modesti, & assidui. Vestium Sacrarum, supelleætiliumque omnium Ecclesiasticarum indicem prescribat, & quotanuis rationem reddat. Ecclesiam singulis diebus Sabbathi, & Lunæ decenter verri curet. Toto matutino tem-

pore , vt celebrare volentibus promptus sit , suo in Sacra-
rio resideat. Calices quater in anno lauet. Vestiaria ornamen-
ta quater etiam ad Solem exponat. Secundo quoque mense
mappas , singulis mensibus albas , secunda quoque hebdomada
amictus , octauo quoque die purificatoria , dealbari curet. Con-
gregatio constitutat Ostiarium, qui parua toga cærulea induatur.
Is antequam extraneis aperiat , Præfectum admoneat. Sacerdo-
tes oratorij , dato salutationis Angelicæ signo ferotino , in domum
se recipiant; nec nocte vagentur, excantve , nisi necessitas vrgeat.
Die cum egredientur , Ostiario quod eant , dicant; ut si forte post-
modum ab aliquibus petantur , vbinam sint , docere possit. Sit
vnicum in domo ostium , & ynica clavis , quæ die ab Ostiario ser-
uetur , nocte à Præfecto. Nemini licitum sit nocte quemquam
extraneum , nisi speciali cum venia retinere. Fœminæ omnino
à Domo arceantur. Extranei Sacerdotes , qui in audiendis con-
fessionibus , aliisve exercendis officiis laborauerint , velut dome-
stici excipientur. Præfecto reuerentiam & obedientiam defe-
rant omnes. Is in Conuictibus habeat duo vota , Plebanus eo ab-
sente præsideat , habeatque tunc votum & dimidium voti , scili-
cet cum par erit votorum numerus , ea pars vincat in quam in-
clinauerit. Reliqui omnes (etiam si eis aliquando contingat , vt
præsideant) non nisi simplex votum habeant. Cum opus fuerit ,
præter ordinem , conuenire , Præfectus conuentum cogat. Duo
ex Congregatione constituantur Sacerdotes , qui erogandis ritè ,
& absque fraude stipibus inuigilent. Poterit vnuquisque trigan-
ta diebus , vel continuis vel discontinuis , à congregacione absque
reprehensione abesse. Moneatur tamen antea Congregatio , ne
plures simul abesse contingat ; atque ita diuinus cultus minua-
tur. Alias si ex necessitate alicui exeundum sit , licentiam à Con-
gregatione petat. Nemini liceat vltra tres menses , Beneficium
aliud , quod residentiam requirat , possidere , nisi forte ex causâ
summus Pontifex dispensasset. Alioquin loco à Congregatione
priuetur. Præter communem impensam Congregationis Præfe-
ctus sua pro mercede accipiat centum aureos nummos. Plebanus
centum ducatos. Sacrista trecentos florenos. Reliqui omnes du-
centos quinquaginta florenos. Inter famulos , prout Congrega-
tio viderit , quadraginta ducati distribuantur. Nemini liceat
vigiliis festorum Beatæ Mariæ Virginis carnes in domo edere.

Vigilia

*Ostiarium.**Fœminæ
arceantur.**Eleemosi-
narij.**Menses.**Ipiuum.*

Vigilia autem Natiuitatis eiusdem, quippe cum sit festum in Congregatione solemnius omnes omnino iejunium obseruent. Præfecti errores ad Superiores ordinarios deferantur. Is à Congregatione eligatur; & vel Theologæ, vel iurium Doctor esse debeat, ætatisque annorum triginta. Plebanus in Concursu, ut alij Curiones secundum statuta Concilij Tridentini eligatur. Sacerdotes tamen Congregationis ceteris paribus præterantur; elegantur hi à Congregatione. Examen subeant an ad Sacramentorum administrationem idonei sint. Constituatur Quæstor Generalis, qui rerum omnium, quæ ad Oeconomicam spectant, curam habeat. Is in Conuentu singulis sextis mensibus rationem reddat. Quod ad Gymnasium attinet, si Patres Societatis Iesu, ut ferè conclusum est, veniant, dabuntur eis velut pro mercede quadringenti aurei nummi. Sin minus habeantur quatuor scholarum moderatores, præter eum qui pueros docebit legere. Primo dentur pro mercede centum ducati: Secundo quingenti floreni. Tertio & quarto vnicuique quadringenti quinquaginta floreni. Adolescentes Seminarij cœrulea talari toga induantur. Atque haec sunt præcipuae leges, quas Sacerdotibus Sanctæ Domus Beatae Mariæ Tononensis Præpositus, & Præfector Sanctissimus, sapientissimusque initio tulit quibus successu temporis, & experientia magistræ alias addidit. His pendentibus, non erat immemor eorum, quæ ex commissione Apostolica, pro Gebennensi Diœcesi, agenda Romæ habebat Cardinalis Aldobrandinus. Quarto igitur Calendas Maij anni millesimi sexcentesimi, sic Roma ad Apostolicum Nuntium Barensem Archiepiscopum scripsit. Propositum à Præposito Ecclesiæ Gebennensis, ad mundandas Tononensium conscientias, usuris illaqueatas remedium sanctissimo Dominò nostro minimè displicuit. (Ait) Præpositus rectè futurum, si die uno vel pluribus solemnibus, quibus promulgarentur plenariæ indulgentiæ, cohortatione etiam compellerentur fideles omnes, ut sibi inuicem usurpas quasunque absoluto dono dimitterent, & huiusmodi dimissio postea ab Confessariis procuraretur. Non displicet inquam, Sux Sanctitati remedium. Quamobrem dat tibi & concedit autoritatem, & facultatem omnimodam, ut tu illud applies. Credo autem his meis, & aliis, eiusdem Præpositi satisfactum iri desiderio, & ardenti iuuandarum animarum studio, eum sanè sua Beatitudine.

Præfector
Curionis
electio.

Quæstor.

Schola.

Remedium
pro usuris
à rancis-
eo proprie-
tum. Pon-
ithei gra-
tum.

título valde laudauit. Vale, & diu viue. Ecce aliás. Vedit Dominus noster ex litteris Prepositi Gebennensis necessitatem, quam esse (ait ille) ut complura apud Tononenses, in quarto consanguinitatis, vel affinitatis gradu absque dispensatione contracta matrimonia valida fiant. Sua Sanctitas in animarum illarum salutem pietatis suæ sinum aperiens, quidquid petebatur concessit, harumque mearum vigore tibi omnimodam impertitur facultatem, necessarias omnes in eam rem expeditiones faciendi. Viue & vale. Barensis autem Archiepiscopus sic ad Franciscum Salesium. Epistolam illam, quam ad me scripsisti de usuris & matrimoniiis, ad Sanctissimum Pontificem misi; Ille concessit omnia, dátque mihi omnimodam in eas res facultatem, ut ex alli-gatis Cardinalis Aldobrandini litterarum apographis videbis. Eamdem autem ego facultatem tibi subdelegatam facio, spe-rans te nihil quod rationi consonum sit prætermisserum. Vale Monte regio, decimo septimo Calendas Iunij, millesimo sexcen-tesimo. Salesius igitur his acceptis, breui omnia (ut proposuerat) ad animarum illarum usuris illaqueatarum salutem perfecit. Inter ea de restituendis Caballianis & Terniacensibus Ecclesiis se-riò cogitatum est; ac postquam Apostolicas litteras exequutioni mandari, Supremus Sabaudiae Senatus permisit, Ducisque Serenissimi priores & posteriores ratas habuit. Edictum publicum in valuis Cathedralis Ecclesiae Anicij, & sancti Hippolyti seu B. Mariæ, affixit Granierius; quo ad Synodum Anicij celebrandam ad decimum tertium Calendas Maij, vocauit omnes, & singulos obtinentes, seu ius habentes in Beneficia quæcunque Caballia-na, & Terniacensia; siue Curonia, siue simplicia, siue sacularia, siue regularia: quorumvis Ordinum (etiam Abbatiae, Prioratus, Præposituræ, & dignitates etiam præcipuae essent, Administra-tiones, officia etiam claustralria) necnon membra, villas, decimas, primitias, census, redditus, aliave bona Ecclesiastica; vti scilicet, chartas suas, iura, titulos (ut aiunt) & instrumenta solemniter ostenderent: alioquin ulterius, prout rationis ordo dictaret, pro-cederetur. Ad indicatam ergo diem primus omnium in Synodo comparuit ipse Franciscus Salesius Ecclesiae Cathedralis Præ-positus, & Ecclesiarum sancti Ioannis Baptiste pagi Corserien-sis, eiique unitæ Beatae Mariæ Aneriarum Rector qui chartas suas exhibuit; sequutus est Claudius Angevillanus Ecclesiae Col-legiatæ

*Nuntius
Apostoli-
cus Fran-
ciscū sub-
delegat.*

*Franciscus
animas
usuris il-
laqueatas
liberat.*

*Edictum
ad Syno-
dum pro
Caballia-*

*Franciscus
primus
comparat.*

legiatae Rupensis Primicerius, ac Decanus Vullionensis, & perpetuus Commendatarius Rusticani Prioratus sancti Lupi pagi Douenensis Ordinis sancti Benedicti. Idem fecerunt, Franciscus Lornaius Ecclesiæ Collegiatæ Beatæ Mariæ Virginis vrbis Anicentis Decanus, & Rector Parœcialis sancti Britij Confessoris pagi Theriacensis, Franciscus Torentius Prior Ecclesiæ sancti Petri pagi Draillantini Ordinis sancti Benedicti. Michaël Eschalloni Rector Parœcialium Ecclesiarum vñitarum sancti Martini Confessoris pagi Collongensis sub monte Sallevio, & sancti Mamerci Confessoris pagi Erchantini. Petrus Mugnerius Rector Ecclesiæ Parœcialis Vici Saniulanensis, & Franciscus Borialianus Rector Parœcialis Ecclesiæ sancti Stephani Martyris pagi Bellimontis. Cùm nemo alias comparuisset, Granierius, Salesius, Chiſſæus, Angeuillanus, & alij, Calendis Iulij ad Tononense oppidum accesserunt, statimque adfuit Carolus Rupeculanus, Serenissimo Duci à sanctioribus Consiliis, & in Supremo Sabaudie Senatu primarius Præses. Iam de rebus omnibus optimè tractatum erat, feréque dabatur conclusio, cùm improvisò Henricus quartus Francorum Rex, Sabaudiam inuasit, nec mora Genuates ad usurpandos Caballianum & Terniacensem agros, conscripto milite, ei tulerunt auxilium. Granierius Tonono rediit Anicum, quia Rex tertio Nonas Octobris vñturus erat, mititque protinus Salesium Gratianopolim ad Henricum Sabaudum Nemorosij, & Gebennēsij Ducē; vt ab eo commendatitias ad Regem litteras, ne scilicet Sua Maiestas Ministros hæreticos fineret redire in Caballium, obtineret; functus est optimè legatione sua Salesius, & cùm rediisset, essetque Rex Anicij, Granierius exhibitis quæ tanto Regi debebantur, officiis, demum libellum supplicem, cui componendo Salesius laborarat; vt nihil eorum, quæ pro fide Catholica in Caballio & Terniaco tam fœliciter gesta erant, immutaretur: Rex optimi Præfulis canos veneratus, quidquid petitum fuerat, hilari vultu concessit: & ob amorem Dei (inquit) ob summi Pontificis sanctitatem, & tui gratiæ, & Antistites, qui tuum semper munus & officium optimè exercuisti, nihil contra ea, quæ in Caballio pro fide gesta sunt, noui fieri: & ego sanguinis mei periculum tibi polliceor. Ad hęc regia prorsus verba Granierius resumpsit animum. Postquam tamen Rex processisset, ecce Caballio nuntium allatum est, Monglanum

*Franciscus
cum Gra-
nieriis To-
nonium
proficiet-
tur.*

*Henricus
quartus
Gallia Rex
Sabaudiæ
occupat.*

*Franciscus
Gratiano-
polim mit-
titur.*

*Regia
verba
Granierio.*

Cc

Dynastam, quem Caballij Toparcham Rex constituerat, virum
hæreticum Geheuatum susurris incitatum, Beneficiorum om-
nium Ecclesiasticorum, Lazarianæ militiæ vnitorum redditus,
tanquam ad ipsum Serenissimum Ducem spectantes, Regiis ra-
tionibus coniunxisse; iis malis opportunum subitumque reme-
dium adhibendum erat. Alius nemo quām Salesius negotium
hoc aggredi poterat idoneè, tum, vt cum viro Gallo, qua valebat
morum experientia & suauitate, loqueretur; cūm vt attonitos
notios Catholicos consolatione reficeret, & dispersos huc & il-
luc Curiones reuocaret. Itaque in Caballum profecturus, An-
cio egreditur: iam bis millè ferè passus confecerat, cūm militum
copiis vndequaque se circumcinctum videt, ij opimam prædam
ex nobilissima specie arbitrantes, iure bellico captiuum denun-
ciatum ad Vitriacum duxerunt. Sed eo viso Vitriacus captiuum
potius sui se captiui professus est, obtulitque ei omne officiorum
genus, non fuit tam extra rem hæc occasio, nam potens erat in
Regis gratiis Vitriacus, quippe militum Suæ Maiestatis Custo-
dum Præfetus, Agri & Ciuitatis Meldensis Gubernator, nec-
non vtriusque torquis Eques. Salesius voluisse Regem (ait) Cu-
riones, & Ecclesiasticos homines omnes, ac præcipue in agris
Caballiano & Terniacensi saluos esse; nec quidquām immutari.
Acceptisse se verò Monglanum Satrapam Ecclesiasticorum re-
ditus fecisse Regios, ac propterea ab Episcopo, qui Regis men-
tem habebat, in Caballum missum, vt Monglanum rogaret, ne
in Ecclesiarum & animarum detrimentum Beneficia aliis cede-
rent, quām Curionibus. Vitriacus laudavit consilium, daturūm-
laudat & que se Commendatitias ad Monglanum litteras, promisit. Mon-
temmelianum per hæc tempora Rex obsidione cinxerat, ade-
rātqñie Camberij. Vitriacus Salesium Regi gratum fore arbitra-
tus, vellētne (inquit) vti eum suæ Maiestati præsentaret? Futurum
enim vt ab Rege minimè rediret vacuus, Salesius oblati officijs
gratias egit, responditque in hæc verba: Quod aliàs ingenti me
honore afficeret, nunc verteretur in dedecus & vituperium,
cūm legitimi mei & naturalibus Principis, tantus Rex sit hostis,
qui tamen ambo (Deo dāte) aduersum animum deponent: adeò
in Francisco virtutes omnes cohærebant: Vitriacus non potuit
quin captiui sui prudentiam, eminentemque tēperantiam, cuius
quiuis aliùs vanitate ductus oblitus fuisset, valde extulerit; tum
dimisit.

*Franciscus
in Cabal-
lium redit.*

*Franciscus
Captiuus
ad Vitria-
cum duci-
tur.*

*Franciscum
laudat &
amat Vi-
triacus.*

*Franciscus
renuit vi-
dere Regem.*

dimisit eum, fortunæ officium debere se professus, quod viri tantis decorati virtutibus cognitionem sibi dedisset. Perrexit igitur Salesius in Caballium, rectaque in Allingianam arcem, quam Monglanus implebat, ascendit. Monglanus tum ex Episcopi, cum Vitriaci litteris de Salesij Nobilitate, egregiisque virtutibus certior factus, sevènum se illi exhibuit: rationum momenta, & Regis voluntatem non audiuit modò, verùm etiam quamuis Hæreticus laudauit, atque adeò Salesius ab eo vindicias eorum omnium Ecclesiasticorum reddituum, quos occupauerat, obtinuit. Plus egit, námque ut Curiones Caballianos, & Ecclesiasticos omnes in suam specialem protectionem reciperet, curauit; effecitque, ut Hæreticum militum Ministri coram suis dumtaxat copiis concionaretur, nec vlla nouæ religionis dogmata in populum seminarent. His in arce actis, descendit ad populos, quos assiduis cohortationibus recreauit, Curionum animos erexit, absentes reuocauit, spem indidit. Tononenses præsertim Sacerdotes; qui, ut in initiis solet, titubabant; confirmauit: demumque omnibus omnino mirabilis Anicium ab Episcopo vocatus reuersus est. Ibi octauo Calendas Nouembris Caballianæ restitutionis operi ultima manus apposita est. Primò quidem omnia beneficia Ecclesiastica, cum animarum cura, vel sine cura; sæcularia & quorumvis ordinum regularia Canonicatus, præbendæ, dignitates, personatus, administrationes, portiones, officia, curonia, claustralria, & electiua, hospitalia, xenodochia, & alia quæcunque religiosa loca, eorumque membra, villæ, possessiones, & prædia, in quibus nullus Ecclesiasticus cultus, sœcularis, vel regularis, seu hospitalitas, ante obtentas litteras Apostolicas, vñionis eorumdem Mauritianæ & Lazarianæ militiae exercebatur; nec tunc, saltem quoad Parœciales Ecclesiias, restitui poterat. Quæque nulli canonice collata, aut commendata seu commissa, nec in Ecclesiarum, Monasteriorum, Hospitalium, aut aliorum piorum locorum tunc vigentium, extra eos agros existentium, commodum & fauorem vñita essent, nec ab Ecclesiis, Monasteriis, Capitulis, Conuentibus, Hospitalibus, extra existentibus, vñluti vñita aut membra dependerent; quæ omnia salua & illæsa Pontifex Gregorius restare voluerat, nomine, titulo, denominatione, ordine, statu, & essentia etiam regulis, prout fuerant perpetuò suppressis & extinctis cum suis Ecclesiis, domibus, bonis,

*Franciscus
vindicias
obtinet.*

*Curioni
bus animis
dat & ab-
sentest re-
nocat.*

*Restitutio
Caballia-
narum Ec-
clesiarum.*

*Beneficia
Mauritia-
ne Mili-
tie vnta
dissoluun-
tur.*

*Parocia-
les Eccle-
siae trigin-
ta quin-
que.*

*Ecclesi-
a upite.*

Iurisdictionibus, iuribus, fructibus, censibus, & actionibus omnibus, & quibuscumque Lazarianæ Militie, donec Veragri & Terniacenses veritatis lumen (commiserante Domino) receperissent vnitæ & annexa fuerant dissoluta, reuocata, & rescissa sunt. Secundò Mauritianos & Lazarianos Equites ex eorum Beneficiorum dissolutorum fructibus, redditibus, aut prouentibus generaliter, aut peculiariter ab Ecclesiarum Rectoribus, nihil vnuquam petere, aut pretendere; seu item & causam quomodolibet mouere posse, auctoritate Apostolica decretum est, ac perpetuum illis impositum silentium: perinde ac si vnio & annexio eis, seu eorum Militie, facta non fuisset. Tertiò visis visitationum Episcopaliū codicibus, auditisque Pastoribus, & eorum Vicariis, quibus ab aliquot iam annis nonnullarum Paroeciarum cura demandata fuerat: triginta quinque Paroeciales Ecclesiæ restitutæ sunt, erectæ, & institutæ. Tononi scilicet, Armoij; Bellæualli, Lullini, V Valliaci, Drallianti, Allingiis, Perrigniaci, Seruenti, Fessiaci, Brentonç, Bôti, Brenti, Machilliaci, Sanciricij, Vegiaci, Douéni, Loisini, Ballesoni, Massongiaci, Serij, Margencelli, Escheuenesij, Messeriaci, Hermantia, Corserij, Collongii, sub monte Salleuio, Belmonti, Versi, Chenesij, Viriaci, Fegeriis, Theriaci, Sanuiani, & Bernesij. Verum cum multæ aliae essent Ecclesiæ, quæ nullas haberent Sacerdotales domos, & carerent redditibus, eas triginta quinque designatis, donec aliter disponeretur, in praesentiарum vnitæ necessarium viatum fuit. Ecclesiæ igitur Tononensi vnitæ sunt Marclana Tulliacensis & Conciana, Armoënsi, Reuroensis & Aiana. Dralliantinæ Orseriensis. Allingianæ Meuingensis. Perrigniacensi Bracorentina; Fessiacensi Lulleiensis. Brentonianæ Vigniacensis, & Auulliacensis. Bontinæ Sandefideriana, & Sasselensis. Sanciricianæ Juniperiana & Buringiana. Sierensi Chauanensis, & Filiacensis, Margencellensi Anthiacensis. Escheueniensi Aquariana: Messeriacensi Narniacensis. Hermantianæ Cusiacensis. Corserensi Aneriana, Lugriniana verò semper in fide Catholica perseuerauit. Stramberianæ, quæ nunquam defecit, Veriacensis sub monte Salleuio: Viriacensi Sannauritiana, Humiliacensis, Exertetensis, & Maglianiana: Compeserianæ Bardonesiensis, & Bernefensi, Confignensis, & Lulleriensis: ita ut hæ vnitæ Ecclesiæ, sint filiolæ illarum Matricum, eodemque iure & priuilegio vtantur, potiantur,

&c.

& gaudeant: etiam quoad sepulturas Christi fidelium, Sacratissimæ Eucharistiaæ, pro infirmis asseruationem, ac sacri olei & collocationem fontium baptismalium, necnon administrationem, & receptionem Sacramentorum; prout decentius & commodius fieri poterit. Cæterum quia in plerisque Ecclesiis sic restitutis, erectis, & vnitis unus solus Rector deseruire recte nequit; ideo multis Vicarius, seu Adiutor adiunctus est, & constitutus: scilicet in Ecclesia Bellæuallensi unus, tum propter Parœciaæ amplitudinem, quæ longitudinis est quinque milliarium, tū quia ibi olim erant tres Monachi; Monasterij Athenæensis, Ciuitatis Lugdunensis, qui Curionem in Missarum, aliorumque diuinorū Officiorum celebratione ac administratione Sacramentorum adiuabant. In Ecclesia Dralliantina unus, quia ab ea Orseriensis mille & quingentis passibus distat. In Ecclesia Fessiacensi unus quia ob Lulieriensem multos pagos habet. In Ecclesia Bontinæ unus quia Sasselensis in altissimo monte sita est & ab ea mille & quingentis passibus distat. In Ecclesia Sanciriana unus, quia Iuniperiana & Buringiana vnaquæque à Matrice millari distat. In Ecclesia Douennenſi unus tum quia pagus in medio Caballianæ planitiei, & in via publica ab oppido Tononi Gene uam tendente situs admodum celebris est, & ad quem ex aliis pagis populi negotiationis causâ quotidie concurrunt: tum etiam quia perpetuus Commendatarius Prioratus rusticani in eadem Ecclesia fundati Sacerdotem saceralem qui vna cum Curione inserviret propriis sumptibus alere solebat. In Ecclesia Sieriensi unus eo quod parœciam habeat amplissimam ad duo millaria extensam, tum quia solus Curio ad filiolas duas Chanaueiensem & Filiacensem populosissimas sufficere nequit, quarum ultima in qua olim Monasterium erat, proprium Rectorem si facultates suppeterent habere deberet. In Ecclesia Hermantiana unus, tum quia matrix in oppido sita est ad littus Lemanni lacus in quo est famosissimus portus, tum quia filiola Cusiacensis plusquam mille passibus distat. In Ecclesia Corseriensi unus. Quia quamuis ab ea Aneriana non multum distet, nihilominos Matrix vicinior est parœciis ab Genœatibus occupatis, in quibus plerique sunt Catholici quos Rector commodius visitabit si Adiutorem habeat. In Ecclesia Collongiana unus, tum quia Rector antiquitus Adiutorem habebat, tum quia Parœciarum fines (Erchantina iuncta.)

*Vicarij seu
Adiutores
constituti.*

duobus milliaribus distant. In Ecclesia Viriacensi tres, tum quia ipse pagus celebris est, itemque Leluisetinus, tū quia olim Viriaci erat sacerularis Ecclesia decem Canonicorū. In Ecclesia Saniulanensi unus, quia in eo vico Prætor Terniacensis tribunal erectū habet. In Ecclesia Berneiensi unus, quia et si pagi non procul distent, nihilominus multū incoluntur & in iis Gebennenses quamplures Ciues domos & villas habent. Posthac ad assignationem dotum & portionum congruarum accuratissimè processum est. In Ecclesia Armoensi nihil innouatum. Ecclesiæ Bellæuallensi centum & virginū aurei nummi Italici dati sunt. Ecclesiæ Lullinensi sexaginta. Dralliantinæ centum & viginti. Allingianæ centum & triginta. Perrigniacensi octoginta. Seruentinæ sexaginta. Fessiacensi centum & viginti. Brentonianæ Octoginta. Bontinæ centum & quinquaginta. Brentinæ septuaginta. Machiliacensi sexaginta. Sanciricianæ centum & triginta. Vegiacensi octoginta. Douennensi centum & quinquaginta. Loisinianæ octoginta. Ballesonensi septuaginta quinque. Massongiacensi septuaginta. Sieriensi centum & quinquaginta. Margencellensi sexaginta. Escheuenefensi septuaginta. Messeriacensi septuaginta. Hermantianæ centum & quadraginta. Corseriensi centum & quinquaginta. Veriacensi viginti. Collongianæ centum & viginti. Belmontianæ sexaginta. Chenesiensi triginta. Theriacensi centum. Saniulanensi centum & triginta. Compeserianæ centum. Berneiensi centum & triginta, & sic de reliquis. De Tononensi verò longè aliter dispositum est, tum quoad Sacerdotes, tum quoad reditus & portions: statutum est præterea ut in Ecclesiis Armoensi, Bellæuallensi, Dralliantina, Allingiana, Fessiacensi, Bontina, Sanciriciana, Douennensi, Sieriensi, Hermantiana, Corseriensi, Collongiana, Viriacensi, Saniulanensi, & Berneiensi, singulis diebus una parua; Dominicis verò & festis diebus in matrice una magna, & in una filiorum una parua; in reliquis autem, Dominicis & aliis festis diebus una; & intra hebdomadem tres paruae Missæ celebrantur. Ac ut diuina officia, Reatoribus absentibus seu impeditis aut infirmis; sine defectu aut excusatione commodiùs peragerentur; tres simul vel plures Ecclesiæ, non tanquam ab iniucem dependentes, sed ut peculiari ter, & tanquam Sorores inter se fœderatae, & ut dici solet, conuocatae, designatae sunt: & earum Rectores alter alterius, tanquam

Adiu

*Portiones
congrue
adsignatae.*

*Curionū
obligatio
nēs.*

*Ecclesia
fœderata.*

Adiutores, ita ut in solemnitatibus Patroni, & dedicationis in sepulturis, & exequiis defunctorum conueniant, sicque alter alterius onera portando, in charitate Dei legem adimpleant, scilicet in agro Caballiano Ecclesiae Tononensis, Armoënsis, Allingiana, & Margencellensis. Bellæuallensis, Lullinensis, VValliacensis, & Reuroënsis. Dralliantina, Seruentina, & Perrigniacensis. Fessiacensis, Brentoniana & Bontina, Brentina, Machiliacensis, & Sanciriciana, Douenësis, Loisinensis, & Massongiacensis. Sierensis, Escheuenesiensis, & Messeriensis. Hermantiana, Vègiacen-
sis & Corseriensis. In agro Terniacensi. Ecclesiae Collongiana, Belmontana, & Priziliacensis, Versensis, Fegeriana, Cheuesien-
sis & Viriacensis. Theriacensis, Saniulianensis Compeseriana & Berneiensis. Postremò constituti sunt post examen, in singulis
sic designatis, Curiones & Rectores, inter quos Ludouicus Sale-
sius Francisci socius & Adiutor Tononensem habuit, Ioannes
Neyretus Dralliantinam. Petrus Môjonerius Allingianam. Ioan-
nes Ludouicus Fagianus Perrigniacensem. Philippus Aurillio
Seruentinam. Claudius Cheuallerius Fessiacensem. Michaël Mô-
tanus Brentonianam. Ioannes Mangerius Bontinam. Carolus
Gontherius Brentinam. Bernardus Monjonerius, Machiliacen-
sem. Franciscus Tabuisitus Sanciriciam. Claudius Gran-
dis Douennensem. Stephanus Dunantius Massongiacensem.
sem. Cladius Blonnayus Sierensem. Theodorus Varuffius Cor-
serensem. Michaël Eschalloni Collongianam. Franciscus Bor-
jalius, Belmontanam. Franciscus Lornaius Theriacensem. Clau-
dius Mollerius Berneiensem. Machetus Saniulianensem. Ope-
rator Veriacensem cum Stramberiana. Bochutus Hermantia-
nam. Cornutus Margencellensem & Randolletus Vègiensem.
Demùm ne Abbates Abundantianus, Alpensis & Athenæensis.
Priores Douenësis & Dralliantinus, & Præpositus Montis-Iouis,
ex congruarum portionum assignatione super decimis nonnul-
lis, quas hactenus percipiebant, nimium paterentur detrimentū,
ipsos & eorum quemlibet vigore constitutionis Pij Papæ quinti
in eisdem Parœcialibus, dum post hac vacabunt, posse idoneos
Sacerdotes, iuxta formam Concilij Tridentini in Concurso so-
lemnni Episcopo Gebennensi aut eius Vicario Generali, præsen-
tare & nominare: decretum est & declaratum; nempe Abbatem
Abundantianum in Ecclesia Hermantiana, Abbatem Alpium in
Eccle-

*Curiones
constituti.*

*Abbatu&
Priorum
iura.*

Ecclesiis Sanciriana, Iuniperiana Buringiana, Perrigniacensi, Bracorentina, Fessiacensi & Lulleriensi. Abbatem Athenæensem, in Ecclesiis Bellævallensi & Lullinensi. Priorem Douenensem in Ecclesiis eiusdem loci, Loisinensi, & Messeriacensi. Priorem Dralliantinum in Ecclesia eiusdem loci, & Præpositum Montis-Louis in Ecclesiis Allingiana, Meuingensi, & Brentonia. Hæc fuit Caballianæ conuersionis & restitutionis series, hoc maximum opus Francisci Salesij Præpositi Gebennensis laboribus, studio, vigiliis, peregrinationibus, Concionibus, priuatis colloquiis, Epistolis, consiliis, industria, sanctitati, sollicitudini, & perseverantia omnino debitum, ut titulis omnibus Veragrorum & Terniacensium Restitutor, Reparator & Apostolus appellari mereatur.

*Franciscus
verè Ca-
ballij Apo-
stolus.*

DE